

หน้าดี@แฉ: ดี@เพชร

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่

ระบบงานรัฐสภา

๒๕๕๕

หน้าดี@แฉะดี@เผยแพร่

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ระบบงานรัฐสภา ๒๕๕๕

เรื่อง ระบบงานรัฐสภา ๒๕๕๕

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕

จำนวนหน้า ๒๐๕ หน้า

จำนวนพิมพ์ ๑๕,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร
สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๑-๕

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒

จัดทำข้อมูล พรรณพร ลินสวัสดิ์

ศิลปกรรม มานะ เรื่องสอน

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

ระบบงานรัฐสภา เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมสภา โดยนำข้อมูลความรู้ในกฎหมายดังกล่าวมาเขียนร้อยเรียงผสมผสานเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบการทำงานของรัฐสภา และสอดแทรกความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงในปัจจุบัน โดยใช้ภาษาในการเขียนที่อ่านเข้าใจง่าย ประกอบกับการใช้แผนภูมิแสดงให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ซึ่งหนังสือฉบับนี้ได้มีการแก้ไขและปรับปรุงมาจากหนังสือระบบงานรัฐสภา ๒๕๕๒ เนื่องจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในประเด็นเกี่ยวกับจำนวนและที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งมีการแก้ไขเพิ่มเติมและประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือฉบับนี้จะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดำเนินงานของรัฐสภาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และการศึกษาค้นคว้าต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

หน้าดี๑แฉะ ดี๑เทพแพร์

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

โครงสร้างของรัฐสภา	๗
อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	๒๙
ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร	๓๔
อำนาจหน้าที่และบทบาทของประธานสภา	๔๒
การประชุมสภา	๕๑
ญัตติ	๖๑
การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ	๗๑
การตราพระราชบัญญัติ	๗๘
การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๙๒
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	๙๕
การร่างพระราชบัญญัติ	๙๘
การตราพระราชกำหนด	๑๐๗
กระทู้ถาม	๑๑๒
การพิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี	๑๑๗
การเปิดอภิปรายทั่วไป	๑๑๙
กรรมวิธีการ	๑๒๖
เอกสิทธิ์	๑๔๕
ศาลรัฐธรรมนูญ	๑๔๘
ศาลปกครอง	๑๕๖
คณะกรรมการการเลือกตั้ง	๑๕๘
ผู้ตรวจการแผ่นดิน	๑๖๗

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)	๑๗๒
คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	๑๘๑
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๑๘๓
การตรวจสอบทรัพย์สิน	๑๘๗
การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์	๑๙๑
การถอดถอนจากตำแหน่ง	๑๙๕
การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	๑๙๙
จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	๒๐๓
บรรณานุกรม	๒๐๔

โครงสร้างของรัฐสภา

นับแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศตลอดมา รัฐธรรมนูญที่มีมาทุกฉบับได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศอยู่ในระบบรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครองว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

จากหลักสำคัญของการปกครองดังกล่าว จึงได้มีการแบ่งอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารการปกครองแผ่นดินออกเป็น ๓ ฝ่าย ดังนี้

๑. อำนาจนิติบัญญัติ หรืออำนาจในการตรากฎหมาย เพื่อใช้บังคับ รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนี้

๒. อำนาจบริหาร หรืออำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจนี้

๓. อำนาจตุลาการ หรืออำนาจในการพิพากษาอารรถคดีต่าง ๆ ศาลเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจนี้

อำนาจทั้งสามจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่จะสัมพันธ์กันในลักษณะใด มากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ในอันที่จะกำหนดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่ได้ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

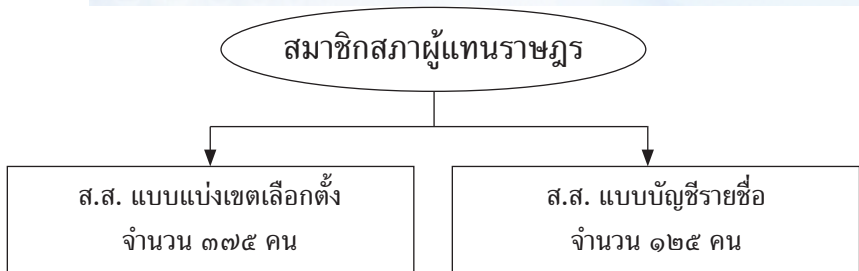
โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นอกจากจะมีอำนาจทั้งสามแล้วยังมีอำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่จะเป็นฝ่ายตรวจสอบอำนาจรัฐอีกด้วย และรัฐธรรมนูญนี้ยังคงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา โดยกำหนดโครงสร้างของรัฐสภาในรูปแบบของสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

สภาผู้แทนราษฎร

ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๕๐๐ คน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๓๗๕ คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๑๒๕ คน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ใช้บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบละ ๑ ใบ

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งทั่วไปครั้งใดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบ ๕๐๐ คน แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๕ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า ๔๗๕ คน ให้ถือว่าสมาชิกจำนวนนั้นประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ ๕๐๐ คน ภายใน ๑๘๐ วัน และให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละ ๑ คน โดยการคำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน และการกำหนดเขตเลือกตั้งให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) การคำนวณหาเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนว่าเป็นจำนวนเท่าใดให้นำเอาจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่เลือกตั้ง มาหารด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๗๕ คน

(๒) การหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในแต่ละจังหวัดให้นำจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนที่คำนวณได้ตาม (๑) ไปหารจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น ๆ ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรน้อยกว่าเกณฑ์ตาม (๑) ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๑ คน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก ๑ คน ทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์

(๓) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดแล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ครบ ๓๗๕ คน ก็ให้พิจารณาว่าจังหวัดใดมีเศษจำนวนประชากรที่เหลือจากการคำนวณตาม (๒) มากที่สุด ก็ให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้นอีก ๑ คน และให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวน ๓๗๕ คน

(๔) จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน ๑ คน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกิน ๑ คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน

(๕) จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่า ๑ เขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้จำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

ทั้งนี้ ในเขตเลือกตั้งใด ถ้าในวันเลือกตั้งมีผู้สมัครเพียงคนเดียว ผู้สมัครจะได้รับเลือกตั้งต่อเมื่อได้รับคะแนนเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น และมากกว่าจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนน แต่ถ้าผู้สมัครได้รับคะแนนเลือกตั้งน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ หรือไม่มากกว่าจำนวนบัตรที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนน ก็ให้คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบ บัญชีรายชื่อ

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยจะเลือกจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเพียงพรรคการเมืองเดียว และใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

ทั้งนี้ พรรคการเมืองจะจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งขึ้นพรรคละหนึ่งบัญชี ไม่เกินบัญชีละ ๑๒๕ คน และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนวันเปิดสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

รายชื่อของบุคคลในบัญชีรายชื่อจะต้อง

(๑) ประกอบด้วยรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม และต้องคำนึงถึงโอกาส สัดส่วนที่เหมาะสม และความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

(๒) ไม่ซ้ำกับบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองอื่นจัดทำขึ้น และไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และ

(๓) จัดทำรายชื่อเรียงตามลำดับหมายเลข

การคำนวณหาผู้ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

การคำนวณสัดส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่จะได้รับเลือกตั้ง ให้นำคะแนนที่แต่ละ

พรรคการเมืองได้รับการเลือกตั้งมารวมกันทั้งประเทศ แล้วคำนวณเพื่อแบ่งจำนวนผู้ที่จะได้รับเลือกของแต่ละพรรคการเมือง เป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันโดยตรงกับจำนวนคะแนนรวมข้างต้น โดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองได้รับเลือกตามเกณฑ์คะแนนที่คำนวณได้เรียงตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา

การคำนวณสัดส่วนเพื่อหาผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

สำหรับหลักในการคิดสัดส่วนคะแนนเพื่อคำนวณหาที่นั่งในสภาของแต่ละพรรคการเมืองมีดังนี้

(๑) ให้รวมผลคะแนนทั้งหมดที่พรรคการเมืองได้รับคะแนนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น

(๒) ให้นำคะแนนรวมจาก (๑)หารด้วย ๑๒๕ ผลลัพธ์ที่ได้ให้ถือเป็นคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหนึ่งคน

(๓) ให้นำคะแนนรวมของแต่ละพรรคการเมืองที่ได้รับหารด้วยคะแนนเฉลี่ยตาม (๒) ผลลัพธ์ที่ได้เป็นจำนวนเต็ม คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นได้รับโดยเรียงตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น

(๔) ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองได้รับรวมกันทุกพรรคการเมืองมีจำนวนไม่ครบ ๑๒๕ คน ให้พรรคการเมืองที่มีผลสัมฤทธิ์ตาม (๓) เป็นเคสที่มีจำนวนมากที่สุดได้รับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนเรียงตามลำดับ จนกว่าจะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองทั้งหมดได้รับรวมกันครบจำนวน ๑๒๕ คน

(๕) ในการดำเนินการตาม (๔) ถ้ามีคะแนนเท่ากัน ให้พรรคการเมืองที่มีคะแนนเท่ากันจับสลากโดยตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีคะแนนเท่ากันภายในวันและเวลาที่คณะกรรมการเลือกตั้งกำหนด เพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อครบจำนวน

ทั้งนี้ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่จะได้รับตามผลการคำนวณข้างต้นจะต้องไม่เกินจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเท่าที่มีอยู่ในแต่ละบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่พรรคการเมืองนั้นได้จัดทำขึ้น

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
๓. เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๙๐ วันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มี

การเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๓๐ วันนับถึงวันเลือกตั้ง

๔. ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปีการศึกษา

ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี

ลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่มีให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑. ดิตยาเสพติดให้โทษ

๒. เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
ทุจริต

๓. เป็นบุคคลผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

๔. ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

๕. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง ๕ ปี ในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๖. เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

๗. เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

๘. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

๙. เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๑๐. เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วไม่เกิน ๒ ปี

๑๑. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

๑๒. เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๑๓. อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๑๔. เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

๑. มีสัญชาติไทย แต่บุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้รับสัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

๓. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน นับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน นับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

๑. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
๒. อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
๓. ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

๔. วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

วาระในการดำรงตำแหน่ง และกรณีตำแหน่งว่าง

อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง โดยความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง และในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการรวบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้

เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปพร้อมกันทั่วประเทศภายใน ๔๕ วัน นับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

กรณีมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปพร้อมกันทั่วประเทศภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน แต่ไม่เกิน ๖๐ วัน นับแต่วันยุบสภา

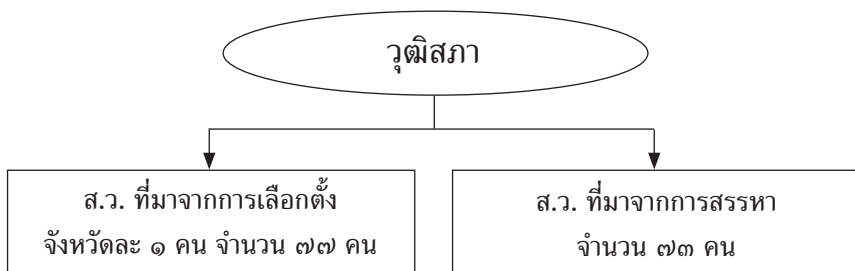
กรณีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงด้วยเหตุอื่นที่มีใช้เป็นการหมดวาระหรือถูกยุบสภา ถ้าตำแหน่งว่างเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ก็ให้มีการเลือกตั้งซ่อมภายใน ๔๕ วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึง ๑๘๐ วัน ก็ไม่ต้องเลือกตั้งซ่อม และหากเป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ก็ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่

ไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่เลือกเข้ามาแทนให้เริ่มนับแต่วันเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่เข้ามาแทนให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

วุฒิสภา

ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนรวม ๑๕๐ คน ซึ่งมาจากสมาชิก ๒ ประเภทคือ ประเภทแรกเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจากทุกจังหวัด จังหวัดละ ๑ คน (ปัจจุบันมี ๗๗ จังหวัด จึงเท่ากับ ๗๗ คน) และประเภทที่สองเป็นสมาชิกที่มาจากการสรรหาเท่ากับจำนวน ๑๕๐ คน หักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการเพิ่มหรือลดจังหวัดในระหว่างวาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่ และในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง โดยยังไม่มี การเลือกตั้งหรือสรรหาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ครบ ๑๕๐ คน แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๕ ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด ให้ถือว่าวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนดังกล่าว แต่ต้องมีการเลือกตั้งหรือการสรรหาให้ได้สมาชิกวุฒิสภาครบจำนวนภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่มีเหตุการณ์ดังกล่าว และให้สมาชิกวุฒิสภาที่เข้ามานั้นอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละจังหวัด ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละ ๑ คน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกได้เพียง ๑ เสียง และผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถหาเสียงเลือกตั้งได้แต่เฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวุฒิสภา

สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา

ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

๑. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
 ๒. ประธานกรรมการการเลือกตั้ง
 ๓. ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน
 ๔. ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
 ๕. ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
 ๖. ผู้พิพากษาในศาลฎีกา จำนวน ๑ คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมาย
 ๗. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวน ๑ คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมาย
- ให้กรรมการเลือกกันเองให้กรรมการผู้หนึ่งเป็นประธานกรรมการ และในกรณีไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

ขั้นตอนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

เมื่อมีเหตุที่จะต้องสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดวันสรรหาภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องมีการสรรหา และให้ดำเนินการดังนี้

๑. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้องค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน

ภาควิชาชีพ และภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา โดยต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย หรือเป็นนิติบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายให้จัดตั้งขึ้นในราชอาณาจักรมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี และต้องมีใช้เป็นองค์กรที่แสวงหาผลกำไรหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมือง มาลงทะเบียนพร้อมทั้งเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา องค์กรละ ๑ คน ต่อคณะกรรมการสรรหา ให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน นับจากวันสรรหา

๒. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบคุณสมบัติขององค์กรและคุณสมบัติผู้ได้รับเสนอชื่อ และเสนอรายชื่อต่อคณะกรรมการสรรหาภายใน ๕ วัน นับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาการเสนอชื่อ

๓. ให้คณะกรรมการสรรหาพิจารณาสรรหาบุคคลและเสนอชื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายชื่อผู้เข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาจากคณะกรรมการเลือกตั้ง

๔. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาและแจ้งผลการสรรหาไปยังประธานรัฐสภาเพื่อทราบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาในภาคใดสิ้นสุดลงก่อนถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาโดยให้ภาคนั้นเสนอรายชื่อบุคคลเพื่อรับการสรรหาตามขั้นตอนต่อไป

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับ
การสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ
ต้องห้าม ดังต่อไปนี้

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปีบริบูรณ์ในวันสมัครรับเลือกตั้ง
หรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ
๓. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
๔. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย
 - ก. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
 - ข. เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
 - ค. เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปีการศึกษา
 - ง. เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี
๕. ไม่เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
๖. ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเคยเป็นสมาชิกหรือเคยดำรงตำแหน่งและพ้นจากการเป็นสมาชิกหรือการดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมืองมาแล้วยังไม่เกิน ๕ ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

๗. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่เกิน ๕ ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

๘. เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง ๕ ปี ในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๗) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๘) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๙) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๐) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๑) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ

(๑๒) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง หรือ

(๑๓) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจาก ตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึง วันเลือกตั้ง

๙. ไม่เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือเคยเป็นแต่พ้นจาก ตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกิน ๕ ปี

ข้อห้ามของสมาชิกวุฒิสภา

สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองอื่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มิได้

วาระการดำรงตำแหน่ง

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา โดยสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดคราวละ ๖ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาแล้วแต่กรณี และสมาชิกวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้ นอกจากนี้ บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้

ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่

เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลง

เมื่อวาระของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการสรรหาสิ้นสุดลง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดวันเริ่มการสรรหาและระยะเวลาการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งต้องทำการสรรหาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่วาระของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาสิ้นสุดลง

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลง เมื่อ

๑. ถึงคราวออกตามวาระ
๒. ตาย
๓. ลาออก
๔. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา
๕. กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๖ มาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖ ดังต่อไปนี้
 - (๑) เป็นรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
 - (๒) ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น
 - (๓) รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม
 - (๔) รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

(๕) เป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการ หรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

(๖) ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภา เข้าไปก้าวท้าวหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

ข. การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อน ตำแหน่ง และเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ

ค. การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของ

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้นจากตำแหน่ง

๖. วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๑ หรือศาลฎีกามีคำสั่งตามมาตรา ๒๓๙ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๔๐ วรรคสาม ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติหรือศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง แล้วแต่กรณี

๗. ขาดประชุมเกินจำนวน ๑ ใน ๔ ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า ๑๒๐ วัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

๘. ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

รัฐสภาเป็นองค์กรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ มีสมาชิกรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตและวิธีการที่รัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมสภาได้บัญญัติไว้ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไว้พอสรุปได้ ดังนี้

๑. อำนาจในการตรากฎหมาย หมายถึง อำนาจในการออกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

เพราะการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเป็นกรอบในการดำเนินการกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักหรือแม่บทที่สำคัญ จะต้องตราขึ้นมาจากเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะแสดงออกและให้ความยินยอมในการนำกฎหมายนั้น ๆ ออกใช้บังคับ

๒. อำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หมายถึง การสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี หรือฝ่ายบริหารด้วยวิธีการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ คือ การตั้งกระทู้ถาม

การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มี การลงมติ และการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลอันอาจส่งผลให้รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งได้ ซึ่งนับเป็นหลักการสำคัญ อีกประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ให้มีการ ถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจ เกินขอบเขต จนอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

นอกจากนี้ ยังควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของ คณะรัฐมนตรี โดยการกำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบาย ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการบริหารประเทศต่อรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่ วันเข้ารับหน้าที่ ซึ่งการแถลงนโยบายดังกล่าวคณะรัฐมนตรีต้องชี้แจง ให้ชัดเจนว่าการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนี้จะ ดำเนินการอย่างไร ในระยะเวลาใด และต้องจัดทำรายงานแถลงผล การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง นอกจากนี้ ในแต่ละปีคณะรัฐมนตรีต้องจัดทำแผนการบริหารราชการ แผ่นดินเพื่อแสดงมาตรการและวิธีการในการปฏิบัติตามแนวนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐในแต่ละเรื่อง รวมทั้งต้องมีแผนการตรากฎหมายที่จำเป็น ต่อการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่ง การกำหนดให้ชัดเจนนี้ทำให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตาม แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของคณะรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น

๓. อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ โดย รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกัผลประโยชน์ของแผ่นดิน ในกรณีต่าง ๆ ในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ดังนี้

๑) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

๒) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ

๓) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมสมัยสามัญของรัฐสภาก่อนครบกำหนดเวลา ๑๒๐ วัน

๔) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาว่าจำเป็นต้องการบริหารราชการแผ่นดิน

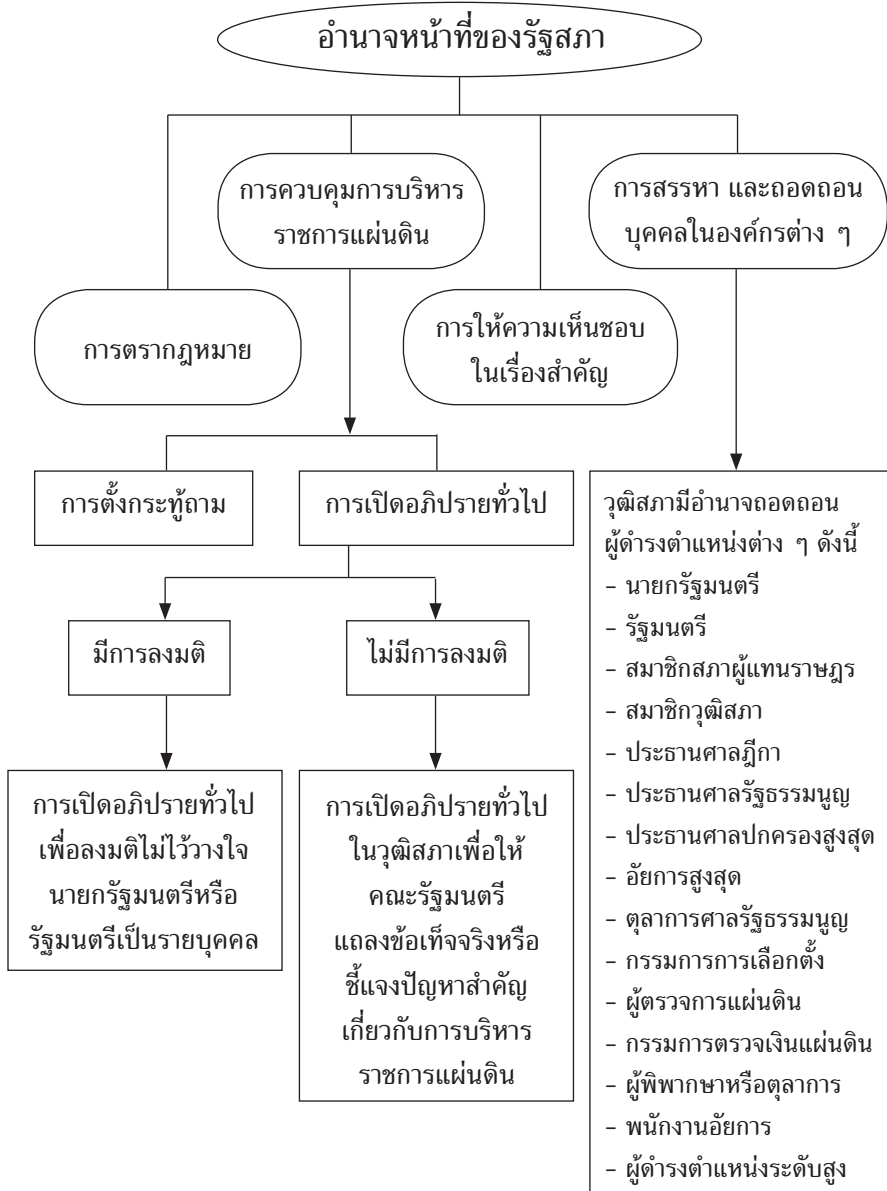
๕) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบต่อไปได้ กรณีอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

๖) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

๗) การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือ

สังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน
หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

๔. อำนาจหน้าที่ในการสรรหา และถอดถอนบุคคลใน
องค์กรต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยรัฐธรรมนูญกำหนด ให้
รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการสรรหาบุคคลในองค์กรต่าง ๆ โดย
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา และถอดถอน
ผู้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธาน
ศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการ
การเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษา
หรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ออกจาก
ตำแหน่งในกรณีมีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ กระทำ
ผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ
ยุติธรรม จงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือ
กฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ความสัมพันธ์ระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น อำนาจอธิปไตยได้ถูกแบ่งออกเป็น ๓ อำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามนี้เป็นเสมือนหนึ่ง เบ้าหลอมให้การปกครองได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อำนาจทั้งสามประการนี้ในรัฐธรรมนูญของไทยได้มีการแบ่งแยกอำนาจ ออกจากกันอย่างไม่เด็ดขาด คือ มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยทั่วไป อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิด ส่วนอำนาจตุลาการนั้น จะมีความเป็นอิสระมากที่สุด โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ฝ่ายตุลาการมีอิสระในการพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันเช่นนี้ ทำให้อำนาจทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในเรื่องต่อไปนี้

๑. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ฝ่ายนิติบัญญัติจะสรรหาบุคคลที่เหมาะสมจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุม รัฐสภาเป็นครั้งแรก

การเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี จะต้องมีส่วนชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง และมติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่พ้นกำหนดแล้วไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

๒. การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภา

การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภานั้น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาตามมติของสภาให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภา โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

๓. การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ

๒. เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ

๓. เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ

๔. เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้ง

พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดให้ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดของพรรคนั้นมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก

หน้าที่หลักของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรคือการตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์นโยบาย ตลอดจนติดตามการบริหารงานของรัฐบาล หากเห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องก็สามารถตั้งกระทู้ถาม หรือยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ แต่การกระทำนี้จะต้องเป็นไปตามกติกาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๔. การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา

คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเข้ารับหน้าที่ โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจแต่อย่างใด การแถลงนโยบายนี้ เป็นไปเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้ทราบว่ารัฐบาลมีนโยบายและวิธีดำเนินการอย่างไรในการเข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็จะได้รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภาด้วย

เมื่อรัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว รัฐบาลที่เข้าไปบริหารราชการแผ่นดินจะต้องดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันขึ้นระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะจะต้องปฏิบัติงานร่วมกันหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

๕. การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา เป็นสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และให้ความเห็นชอบเพื่อการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้สิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขอมติจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ส่วนการเสนอร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมีผู้รับรองแต่อย่างใด แต่จะกระทำในรูปของมติคณะรัฐมนตรีทุกครั้งไป

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีสิทธิริเริ่มในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารเพราะว่าการเสนอร่างพระราชบัญญัติใด ๆ ก็ตาม จะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาก่อนเสมอ

๖. การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม เพราะว่าการตั้งกระทู้ถามนั้นไม่มีการลงมติแต่อย่างใด แต่การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนี้ต้องมีการลงมติและผลของการลงมติดีอาจมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งได้ ถ้ามีคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจตามเกณฑ์ที่

กำหนด การถ่วงดุลอำนาจโดยวิธีนี้ถือว่าเป็นมาตรการรุนแรงที่สุดที่ฝ่ายนิติบัญญัติกระทำต่อฝ่ายบริหาร

๗. การตั้งกระทู้ถาม

รัฐธรรมนูญให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ ซึ่งจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารไว้หมายความว่า การที่ฝ่ายบริหารจะทำอะไร ๆ เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินนั้น จะต้องกระทำไปด้วยความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะต้องคิดอยู่เสมอว่ามีผู้คอยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่

๘. การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารนี้รัฐสภาได้ทำกันในรูปการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ขึ้น เพราะการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของประเทศมีมากมาย จะกระทำได้ยากมากหากไม่มีการแบ่งงานกันทำ อีกทั้งสมาชิกรัฐสภาก็มีมาก ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญและมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ

เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

การสอบสวนสอดส่องการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารในรูปคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ นี้ ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เนื่องจากคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ มีอำนาจในการที่จะเรียกเอกสาร บุคคล หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการสอบสวนได้ และบางครั้งคณะกรรมการยังรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร เพื่อสอบสวนการดำเนินงานของฝ่ายบริหารด้วย

๙. การให้ความเห็นชอบ

ฝ่ายนิติบัญญัติยังควบคุมฝ่ายบริหารโดยการให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่น

๙.๑ การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้อำนาจรัฐบาลในการประกาศสงครามกับประเทศอื่นได้ แต่การประกาศสงครามนั้นจะกระทำต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา รัฐบาลจะประกาศสงครามไปตามลำพังไม่ได้

๙.๒ การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือกบองศ์การระหว่างประเทศ

รัฐธรรมนูญให้อำนาจฝ่ายบริหารในการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือกบองศ์การระหว่างประเทศ แต่ต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาในกรอบการเจรจา และต้องได้รับความ

เห็นชอบจากรัฐสภาทั้งก่อนและภายหลังการเจรจา หรือก่อนลงนาม
ในหนังสือสัญญา ซึ่งหนังสือสัญญาที่ฝ่ายบริหารต้องขอรับความ
เห็นชอบจากรัฐสภามีทั้งสิ้น ๕ ประเภทคือ

ก. ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยของรัฐ

ข. ประเภทที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่ อาณาเขต
ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา
หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ค. ประเภทที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทาง
เศรษฐกิจหรือสังคมประเทศอย่างกว้างขวาง

ง. ประเภทที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรือ
งบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

จ. ประเภทที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็น
ไปตามสัญญา

อำนาจหน้าที่และบทบาท ของประธานสภา

รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่างก็มีประธานของแต่ละสภา เพื่อควบคุมและดำเนินกิจการของแต่ละสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย โดยเรียกชื่อว่าประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาตามลำดับ

นอกจากจะมีประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาเพื่อทำหน้าที่ควบคุม และดำเนินกิจการของแต่ละสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการมีประธานรัฐสภาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

๑. ประธานรัฐสภาและรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภา เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในรัฐสภา เพราะเป็นผู้บังคับบัญชากิจการงานในรัฐสภาทั้งหมด ในประเทศที่มีรัฐสภาแบบสองสภา ประธานรัฐสภาอาจมาจากประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาก็ได้ สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๙ กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ส่วนประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

๑. เป็นประธานของที่ประชุมรัฐสภา
๒. กำหนดการประชุมรัฐสภา
๓. ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภา
๔. รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมรัฐสภา ตลอดถึงบริเวณรัฐสภา
๕. เป็นผู้แทนรัฐสภาในกิจการภายนอก
๖. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของรัฐสภา
๗. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ เช่น
 - ๑) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
 - ๒) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 - ๓) เป็นผู้ประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 - ๔) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์
 - ๕) เป็นผู้อัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง

๖) เป็นผู้นำความกราบบังคมทูล และลงนาม
รับสนองพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็น
การประชุมสมัยวิสามัญ

๗) เป็นผู้บรรจุญัตติการเปิดอภิปรายทั่วไปใน
ที่ประชุมรัฐสภา เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะรับฟังความคิดเห็น
ของสมาชิกรัฐสภา

๘) เป็นผู้เสนอความเห็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติใด
มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ฯลฯ

นอกจากนี้ ประธานรัฐสภายังมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติ
ไว้ในกฎหมายอื่น ๆ ดังนี้

๑. เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา

๒. เป็นประธานคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
(ก.ร.)

๓. เป็นประธานหน่วยประจำชาติไทยในสหภาพรัฐสภา
(IPU) สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (APPU) และสมัชชา
รัฐสภาอาเซียน (AIPA)

๔. เป็นผู้ที่มีอำนาจบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

๕. เป็นผู้ที่มีอำนาจอนุญาต หรือสั่งให้ข้าราชการฝ่าย
รัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง

๖. เป็นผู้นำความกราบบังคมทูล เพื่อขอพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์

ส่วนรองประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานรัฐสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา หรือมีแต่ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา

๒. ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร จะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยกันให้มาเป็นประธานและรองประธาน

ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองขณะเดียวกันมิได้

ประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. เป็นประธานของที่ประชุมสภา
๒. กำกับดูแลการดำเนินกิจการของสภา
๓. ควบคุมการรักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมสภาตลอดถึงบริเวณสภา
๔. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

๕. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของสภา

๖. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่กำหนดในข้อบังคับ เช่น

๖.๑ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

๖.๒ วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่

๖.๓ อำนาจในการออกเสียงชี้ขาด

๖.๔ อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ปล่อยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ถูกจับหรือคุมขัง

๖.๕ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

๖.๖ เป็นผู้เสนอความเห็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

๖.๗ เป็นผู้ส่งคำร้องเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดสิ้นสุดหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเป็นต้น

ส่วนรองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภาหรือปฏิบัติการตามที่ประธานสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภา หรือมีแต่ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีที่มิทรงประธานสภาสองคน ให้รอง

ประธานสภาคนที่หนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา ถ้ารองประธานสภาคนที่หนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา

๓. ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา

ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกจากสมาชิกวุฒิสภาด้วยกัน ให้มาเป็นประธานและรองประธาน

ประธานวุฒิสภา มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมและดำเนินกิจการของวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
๒. เป็นประธานของที่ประชุม
๓. รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมวุฒิสภา ตลอดถึงบริเวณที่ประชุมวุฒิสภา
๔. เป็นผู้แทนวุฒิสภาในกิจการภายนอก
๕. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของวุฒิสภา
๖. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งแบ่งเป็นอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๖.๑ อำนาจในการออกเสียงชี้ขาด

๖.๒ อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ปล่อยสมาชิกวุฒิสภา
ผู้ถูกจับหรือคุมขัง

๖.๓ เป็นผู้ส่งคำร้องเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิก
วุฒิสภาผู้ใดสิ้นสุดหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เป็นต้น

ส่วนรองประธานวุฒิสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธาน
วุฒิสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานวุฒิสภา หรือ
ปฏิบัติการตามที่ประธานวุฒิสภามอบหมาย

ในกรณีที่ไม่มีประธานวุฒิสภาหรือประธานวุฒิสภาไม่อยู่
หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีที่มีรองประธานวุฒิสภาสองคน
ให้รองประธานวุฒิสภาคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธาน
วุฒิสภา ถ้าทั้งประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภาคนหนึ่งไม่มี
หรือไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานวุฒิสภา
คนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา

บทบาทของประธานสภา

บทบาทของประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร
และประธานวุฒิสภา มีลักษณะที่สำคัญ ๆ คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

๑. บทบาทในการควบคุมและดำเนินกิจการของสภาให้
เป็นไปโดยเรียบร้อย

บทบาทของประธานสภาในการดำเนินการประชุม เป็น
บทบาทที่สำคัญที่สุด เพราะประธานสภาต้องเป็นผู้รักษาระเบียบ
ข้อบังคับในการประชุมสภา จัดลำดับ และควบคุมการอภิปรายของ

สมาชิกสภาให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดประเด็น มีความรอบรู้และแม่นยำในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมแล้ว ประธานสภายังต้องมีบุคลิกภาพอื่น ๆ อีกด้วย เช่น มีความสง่างามพริ้วไหว น่าเคารพนับถือในหมู่สมาชิกสภา มีความละเอียดรอบคอบ และมีความเที่ยงธรรม เป็นต้น

๒. บทบาทในด้านต่างประเทศ

ประธานสภาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยต้องมีความสัมพันธ์กับทุกประเทศและทุกระบบการเมือง การปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาในการไปร่วมประชุมองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ การไปเยือนและดูงานตามคำเชิญของประธานสภาและบุคคลสำคัญของต่างประเทศ และการให้การรับรองคณะทูตานุทูตและบุคคลสำคัญจากต่างประเทศย่อมจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

๓. บทบาทในด้านการเมือง

ประธานสภามีบทบาทสำคัญในด้านการเมือง ดังจะเห็นได้จากอำนาจหน้าที่ของประธานสภาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นประธานสภายังมีบทบาทในการติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถร่วมมือในการทำงานที่เกี่ยวข้องกันได้ด้วยดี การแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองของประธานสภาต่อสื่อมวลชน

การรับเชิญไปบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีและเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา

๔. บทบาทในด้านการบริหาร

ประธานรัฐสภา มีบทบาทในการบริหารกิจการของรัฐสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย มีประสิทธิภาพทั้งในด้านสถานที่ทำงาน บุคลากร และระบบการทำงานของรัฐสภา ประธานรัฐสภานอกจากจะมีความรู้ความสามารถ และแม่นยำในข้อกฎหมายแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารงานอีกด้วย

ส่วนประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการบริหารกิจการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทั้งในด้านสถานที่ เจ้าหน้าที่ที่จะช่วยทำงาน และระบบการทำงาน ทั้งนี้ เพื่อให้แต่ละสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมสภา

การประชุมสภา มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการประชุมโดยทั่วไป นับแต่ลักษณะการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม หัวข้อเรื่องที่ประชุม การอภิปราย และการลงมติในเรื่องที่ประชุม

การประชุมสภา จะแบ่งตามประเภทของสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีที่รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การประชุมจะแบ่งเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ซึ่งจะประชุมได้เฉพาะในระหว่างสมัยประชุมของสภาเท่านั้น

โดยปกติการประชุมสภาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่จะมีความจำเป็น โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาที่มีอยู่รวมกันแล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

ในการดำเนินการประชุมสภา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา จะแบ่งการดำเนินการประชุมออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

๑. การเตรียมการก่อนการประชุม
๒. การดำเนินการประชุม
๓. การดำเนินการภายหลังการประชุมสภา

๑. การเตรียมการก่อนการประชุม

๑.๑ ความพร้อมด้านบุคคล โดยจัดเตรียมบุคลากร ผู้มีความรู้และความชำนาญ สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็ว ถูกต้อง และรู้ธรรมเนียมปฏิบัติในการประชุมสภาเป็นอย่างดี เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การนับคะแนนเสียง ติดตามมติของที่ประชุม จัดทำบันทึกการประชุม ควบคุมเครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน บันทึกเทปการอภิปราย เดินหนังสือให้แก่สมาชิกในห้องประชุม จดชวเลข จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องผู้เข้าฟังการประชุมสภา ตลอดจนดูแลเรื่องความปลอดภัยและความเรียบร้อยในบริเวณสภา

๑.๒ ความพร้อมด้านสถานที่ประชุม เนื่องจากเป็นการประชุมระดับประเทศ ความพร้อมเรื่องสถานที่ประชุมเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของสถานที่ประชุม ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องประชุมทุกครั้งก่อนที่จะมีการประชุมและในขณะประชุม

๑.๓ ความพร้อมทางด้านเอกสารและอุปกรณ์การประชุม เอกสารที่ใช้ในการประชุมสภา ได้แก่ หนังสือนัดประชุมระเบียบวาระการประชุม เอกสารประกอบการพิจารณา เช่น ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติ ข้อบังคับการประชุม รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการประชุม เช่น เครื่องลงคะแนนเสียง หีบบัตร ฯลฯ จะต้องจัดเตรียมให้พร้อมอยู่เสมอ

ก. หนังสือนัดประชุมสภา หมายถึงเอกสารการกำหนดเวลาประชุมสภา ซึ่งเลขาธิการสภาผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมสภา จะเป็นผู้นัดตามคำสั่งของประธานสภา การนัด

ประชุมสภาจะต้องดำเนินการตามข้อบังคับการประชุมที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเท่านั้น และโดยทั่วไปการนัดประชุมจะต้องทำเป็นหนังสือเว้นแต่เมื่อได้บอกนัดครั้งต่อไปในที่ประชุมแล้ว การนัดประชุมจะต้องนัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็วกว่านั้นก็ก็ได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน และในการส่งหนังสือนัดประชุมมักจะต้องส่งระเบียบวาระการประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมด้วย ซึ่งการนัดประชุมหรือการส่งเอกสารดังกล่าว อาจดำเนินการทางโทรสาร สื่อบริการอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อประธานเห็นสมควร

ข. การจัดระเบียบวาระการประชุม หมายถึงการจัดลำดับเรื่องราวที่จะต้องพิจารณากันในที่ประชุมสภา โดยประธานของสภานั้นจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัด และที่ประชุมจะพิจารณาได้เฉพาะเรื่องที่มีอยู่ในระเบียบวาระการประชุมเท่านั้น โดยพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระที่จัดไว้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

การจัดระเบียบวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรจะจัดลำดับ ดังนี้

- (๑) กระทำคาม
- (๒) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๓) รับรองรายงานการประชุม
- (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๕) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๖) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๗) เรื่องอื่น ๆ

ส่วนการจัดระเบียบวาระการประชุมของวุฒิสภา จะจัดลำดับคล้ายคลึงกับสภาผู้แทนราษฎร แตกต่างกันตรงที่ กระทั่งถามของวุฒิสภาจะจัดไว้ในลำดับที่ ๓

ค. การจัดระเบียบวาระการประชุมเรื่องด่วน

เมื่อประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนจะ จัดไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมก็ได้ แต่จะจัดไว้ก่อนเรื่อง ที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วไม่ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วในทางปฏิบัติ ประธานสภาจะจัดเรื่องด่วนไว้ในระเบียบวาระการประชุมต่อจาก ระเบียบวาระลำดับที่ (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว

๒. การดำเนินการประชุม

หลังจากนัดประชุมเรียบร้อยแล้ว สภาจะต้องดำเนินการ ประชุมตามระเบียบวาระที่กำหนดไว้ และในการดำเนินการประชุม ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา หรือ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา จะต้องกระทำในระหว่างสมัยประชุม เท่านั้น

สมัยประชุม หมายถึง กำหนดเวลาในรอบหนึ่งปีที่ ให้รัฐสภาทำการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ทางด้านนิติบัญญัติ สมัยประชุม มี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. สมัยประชุมสามัญของรัฐสภา ในปีหนึ่ง ๆ ให้มีสมัย ประชุมสามัญของรัฐสภา ๒ สมัย

๑.๑ สมัยประชุมสามัญทั่วไป เป็นสมัยประชุมที่มีขึ้นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป โดยจะถือวันประชุมครั้งแรกที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญทั่วไป ซึ่งสมัยประชุมนี้รัฐสภาจะพิจารณาเรื่องใด ๆ ก็ได้

๑.๒ สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ในสมัยประชุมนี้รัฐสภาจะดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒ พระมหากษัตริย์ หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การอนุมัติพระราชกำหนด การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การตั้งกระทู้ถาม และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด ในกรณีที่การเริ่มประชุมครั้งแรกมีเวลาจนถึงสิ้นปีปฏิทินไม่ถึง ๑๕๐ วัน จะไม่มีการประชุมสามัญนิติบัญญัติสำหรับปีนั้นก็ได้

กำหนดเวลาในสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลา ๑๒๐ วัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

ส่วนการปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลา ๑๒๐ วัน จะกระทำได้ก็แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งกระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

๒. สมัยประชุมวิสามัญ หมายถึง การเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา ซึ่งจะกระทำได้ ๒ กรณี คือ

๒.๑ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ

๒.๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

วันเวลาประชุม ในสมัยประชุมหนึ่ง ๆ สภาจะต้องกำหนดวันเวลาประชุมในสมัยนั้น ๆ โดยสภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดก่อน ซึ่งโดยทั่วไปอาจมีมติให้ประชุมสัปดาห์ละ ๑ วัน หรือสัปดาห์ละ ๒ วัน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรกำหนดวันประชุมแล้ว วุฒิสภาก็จะกำหนดวันประชุมให้สอดคล้องกับสภาผู้แทนราษฎร

องค์ประชุม หมายถึง จำนวนต่ำสุดของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมสภาตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้องค์ประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรจะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นได้

ประธานของที่ประชุม หมายถึง ผู้ที่นั่งบัลลังก์เป็นประธานในขณะที่มีการประชุมสภา โดยปกติแล้วจะเป็นตัวประธานสภาเอง ซึ่งหมายถึง ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร แต่บางกรณีประธานสภาอาจไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้รองประธานสภาจะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาในขณะนั้นย่อมถือว่าเป็นประธานของที่ประชุม

เลขานุการที่ประชุมสภา ผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และรัฐสภา ได้แก่ เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ส่วนผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมวุฒิสภา ได้แก่ เลขานุการวุฒิสภา ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

การอภิปราย ในการประชุมสภาจะต้องมีการอภิปรายระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นหัวใจของการประชุมสภา เพราะการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอธิบายเหตุผลในทำนองปรึกษาหารือกันอย่างละเอียดรอบคอบ การอภิปรายจะมีขึ้นได้เมื่อมีผู้เสนอญัตติขึ้นมาและมีการถามมตักันในสภา ทั้งนี้ไม่รวมถึงการถามตอบกระทู้ การแถลงการณ์ของรัฐมนตรี และการที่สมาชิกขอแถลง หากผู้ใดประสงค์จะอภิปรายต้องยกมือขึ้นพ้นศีรษะ เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานเท่านั้น

การลงมติ คือ การหาข้อยุติในปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือ ญัตติใดญัตติหนึ่ง การหาข้อยุติในการประชุมสภานั้น โดยทั่วไป ข้อบังคับการประชุมของสภาจะกำหนดไว้ว่าให้มีการลงมติดังกล่าว ภายหลังจากอภิปรายได้สิ้นสุดลง โดยประธานสภาจะถามความเห็น และให้ที่ประชุมลงมติ ซึ่งสมาชิกคนหนึ่งมีสิทธิออกเสียงได้หนึ่งเสียง

การออกเสียงลงคะแนน แบ่งได้เป็น ๒ กรณี

๑. การออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผย มีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธาน กำหนด หากเครื่องออกเสียงลงคะแนนขัดข้อง ให้เปลี่ยนเป็นวิธีการ ตามที่ประธานกำหนด

๑.๒ เรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิก ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

การออกเสียงลงคะแนนตามวิธีนี้ ประธานจะเชิญ สมาชิกไม่น้อยกว่า ๖ คน เป็นผู้ตรวจนับคะแนน

๑.๓ วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี การออกเสียงลงคะแนนโดยทั่วไปให้ใช้วิธีตามข้อ ๑.๑ จะ ใช้วิธีตามข้อ ๑.๒ หรือ ๑.๓ ได้ต่อเมื่อสมาชิกเสนอญัตติและที่ประชุม อนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่

เมื่อมีการออกเสียงลงคะแนนโดยใช้เครื่องออกเสียงลง คะแนนตามที่ประธานกำหนดแล้วถ้าสมาชิกร้องขอให้มีการนับใหม่

โดยมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ และให้เปลี่ยนวิธีการลงคะแนนเป็นวิธีเรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิก เว้นแต่คะแนนเสียงต่างกันเกินกว่า ๒๕ คะแนน จะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ไม่ได้

เมื่อได้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยการเรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิกแล้วจะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกไม่ได้

๒. การออกเสียงลงคะแนนลับ จะกระทำได้ในกรณีที่สมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน

การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๒.๑ เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย X ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย O

๒.๒ วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

๓. การดำเนินการภายหลังการประชุมสภา

เมื่อการประชุมสภาแต่ละครั้งเสร็จสิ้นลง สิ่งที่จะต้องดำเนินการภายหลังการประชุมสภา คือการทำให้บันทึกการประชุม การทำรายงานการประชุมสภา และการยื่นยันมติ

๓.๑ บันทึกการประชุมสภา คือ การจัดทำบันทึกเกี่ยวกับสาระสำคัญของผลการพิจารณาในที่ประชุมสภา เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานของทางราชการสำหรับค้นคว้าอ้างอิง และเพื่อเผยแพร่ให้ส่วนราชการ ประชาชน และสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ทราบถึงผล

การดำเนินการในการประชุมสภาแต่ละครั้ง

๓.๒ รายงานการประชุมสภา เป็นการจดบันทึก รายละเอียดต่าง ๆ ในการประชุมสภาทุกคำพูด ตั้งแต่เริ่มประชุมจนกระทั่งเลิกประชุมในแต่ละครั้ง รายงานการประชุมจึงนับว่าเป็นเอกสารทางราชการที่สามารถใช้เป็นหลักฐานการค้นคว้าอ้างอิงในทางประวัติศาสตร์

รายงานการประชุมสภามี ๒ ลักษณะ คือ

ก. รายงานการประชุมสภาที่เป็นการเปิดเผย

ข. รายงานการประชุมลับ

สำหรับรายงานการประชุมลับ สภาอาจมีมติให้จัดรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้เลขาธิการบันทึกเหตุการณ์ไว้

๓.๓ การยืนยันมติ หมายถึงการยืนยันในข้อตกลงที่สภายอมรับแล้ว ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมโดยทั่วไปจะกำหนดให้เลขาธิการสภาทำหน้าที่ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง การยืนยันมตินี้จะกระทำภายหลังการประชุมสภาในแต่ละครั้ง ซึ่งโดยทั่วไปการยืนยันมติจะกระทำในเรื่องต่อไปนี้

ก. การยืนยันมติในเรื่องการแต่งตั้งบุคคลเพื่อแจ้งให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งทราบถึงมติของที่ประชุมสภาว่าผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด

ข. การยืนยันมติในเรื่องผลการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อแจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ญัตติ

ญัตติ คือ ข้อเสนอใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้สภาลงมติหรือวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไร

ซึ่งในการเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณานั้น จะต้องเสนอเป็นญัตติ ญัตติเปรียบเสมือนกลไกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานของรัฐสภา เพราะญัตติทุกเรื่องย่อมมีจุดมุ่งหมายอยู่ในตัวอันทำให้รู้ถึงประโยชน์หรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วย ญัตติจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของรัฐสภาโดยสรุปได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. เป็นกลไกในการตรากฎหมาย กฎหมายที่เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณานั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ศาล องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือประชาชน จะต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติ อันเป็นญัตติที่จะก่อให้เกิดผลเป็นกฎหมายใช้บังคับต่อไป

๒. เป็นกลไกในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถกระทำได้คือ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อันเป็นวิธีการควบคุมที่เด็ดขาด ซึ่งจะมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่ง การเสนอญัตติดังกล่าวนับเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

๓. เป็นกลไกในการประชุมสภา ในการประชุมสภานั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงในการดำเนินงานของสภาร่วมกัน สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมย่อมต้องการการประชุมที่มีประสิทธิภาพ และมุ่งหวังความสำเร็จอย่างเป็นประชาธิปไตย ญัตติจึงเข้ามามีส่วนเป็นกลไกเพื่อให้การประชุมสภาบรรลุความมุ่งหมาย โดยญัตติต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการประชุมจะนำมาซึ่งความสะดวก สามารถรักษาผลประโยชน์ของสภา ปกป้องการฉวยโอกาสและสร้างความเป็นประชาธิปไตย ลักษณะการเสนอญัตติ โดยปกติจะกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาทุกฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่จะจำแนกออกเป็น ๒ ประเภท

ลักษณะการเสนอญัตติ

๑. ญัตติที่เสนอด้วยวาจา ญัตติที่สามารถเสนอได้ด้วยวาจานั้น จะต้องเป็นญัตติซึ่งข้อบังคับการประชุมกำหนดไว้ว่าให้เสนอด้วยวาจาได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญัตติที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการประชุมสภา เพื่อช่วยให้การพิจารณาญัตติหลักสำเร็จลง อันได้แก่

- (๑) ญัตติขอปรึกษาหรือให้พิจารณาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ญัตติขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม
- (๓) ญัตติขอให้ลงมติไม่ให้จัดรายงานการประชุมลับ

ครั้งใดทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วน

(๔) ญัตติขอให้ลงมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดินที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุม

(๕) ญัตติขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่ไม่ใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ

(๖) ญัตติขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

(๗) ญัตติขอให้ส่งปัญหาไต่ไปยังคณะกรรมการธิการเพื่อพิจารณา

(๘) ญัตติขอให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น

(๙) ญัตติขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

(๑๐) ญัตติขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือการพิจารณา

(๑๑) ญัตติขอให้ปิดอภิปราย

(๑๒) ญัตติขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา

(๑๓) ญัตติเสนอวิธีลงคะแนนเสียงในการออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยหรือลับ

(๑๔) ญัตติขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ โดยคณะกรรมการที่ตั้งหรือกรรมการเต็มสภา

(๑๕) ญัตติขอให้งดใช้ข้อบังคับการประชุมข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี

(๑๖) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

๒. ญัตติที่เสนอเป็นหนังสือ โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ญัตติต้องเสนอเป็นหนังสือ ซึ่งญัตติที่กำหนดให้เสนอเป็นหนังสือนี้มักจะเป็น

ญัตติที่สำคัญ เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสนำไปศึกษาล่วงหน้า อันมีลักษณะเป็นญัตติหลักในตัวญัตตินั้นเอง ได้แก่

- (๑) ญัตติร่างพระราชบัญญัติ
- (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
- (๓) ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้

วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

- (๔) ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป
- (๕) ญัตติขอให้วินิจฉัยให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพ
- (๖) ญัตติขอให้ปล่อยสมาชิกผู้ถูกคุมขัง
- (๗) ญัตติขอให้สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง
- (๘) ญัตติขอให้วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่มี

ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- (๙) ญัตติขอให้ประชุมลับ
- (๑๐) ญัตติขอให้คณะกรรมการกระทำกิจการ หรือ

พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา

- (๑๑) ญัตติขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติซึ่งต้องยับยั้งไป

ขึ้นพิจารณาใหม่

- (๑๒) ญัตติตีความรัฐธรรมนูญ
- (๑๓) ญัตติตีความข้อบังคับการประชุม
- (๑๔) ญัตติแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (๑๕) ญัตติด่วน
- (๑๖) ญัตติทั่วไปหรือญัตติธรรมดา

ผู้มีสิทธิเสนอญัตติ

บุคคลที่มาร่วมประชุมในองค์การนิติบัญญัตินั้น ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ฝ่ายนิติบัญญัติได้แก่ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายบริหารได้แก่ คณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยบุคคลภายนอก ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมาธิการวิสามัญ และผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือตอบข้อซักถามของสมาชิก แต่บุคคลที่มีสิทธิเสนอญัตติได้จะมีแต่สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกนั้นแม้จะมีข้อเสนอที่ดียังไรก็ไม่อาจเสนอญัตติให้สภาพิจารณาได้ เพราะถือว่ามีสมาชิกสภาเป็นตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่อยู่แล้ว และในบรรดาผู้มีสิทธิเสนอญัตตินั้นก็มีเชื่อว่าจะสามารถเสนอญัตติทุกญัตติได้ การเสนอญัตติจะต้องกระทำตามที่รัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเท่านั้น

การพิจารณาญัตติของสภานั้น สมาชิกทุกคนมีสิทธิที่จะอภิปราย แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้เสนอญัตติหรือรับรองญัตติก็ตาม แต่โดยทั่วไปข้อบังคับการประชุมจะกำหนดไว้ให้ผู้เสนอญัตติได้รับการพิจารณาให้อภิปรายก่อน

จำนวนผู้เสนอญัตติ

จำนวนผู้เสนอญัตติเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งในการเสนอญัตติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การเสนอญัตติใด ๆ สามารถเสนอได้โดยผู้เสนอหนึ่งคนขึ้นไป แต่ญัตติบางญัตติกำหนดจำนวนผู้เสนอขั้นต่ำไว้ว่าจะต้องมีจำนวนเท่าใด เช่นญัตติการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะ

กำหนดจำนวนสมาชิกผู้เสนอเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นต้น จำนวนผู้เสนอญัตตินี้ไม่มีการจำกัดจำนวน คงกำหนดไว้เฉพาะจำนวนขั้นต่ำสุด ส่วนจำนวนเพดานชั้นสูงมิได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้ที่เข้าชื่อเสนอญัตติทุกคนจะมีฐานะเป็นผู้เสนอญัตติเท่าเทียมกัน

ผู้รับรองญัตติ

ในการเสนอญัตติเพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณานั้น โดยทั่วไปจะต้องมีผู้รับรองญัตติ การรับรองญัตติเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีผู้อื่นสนใจและประสงค์จะให้มีการพิจารณาญัตตินั้น สมาชิกของสภาทุกคนเป็นผู้มีสิทธิรับรองญัตติซึ่งตนไม่ได้เป็นผู้เสนอได้ ในการเสนอญัตติต่อที่ประชุมสภาโดยทั่ว ๆ ไปนั้นจะกำหนดให้มีผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน ส่วนการเสนอญัตติต่อที่ประชุมรัฐสภาต้องมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๑๐ คน แต่ถ้ามีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับการประชุมสภากำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็จะต้องดำเนินการตามบทบัญญัตินั้น มิฉะนั้นญัตตินั้นจะต้องตกไป

การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติ

เมื่อได้เสนอญัตติไปแล้ว ถ้าผู้เสนอญัตติพิจารณาเห็นว่าญัตติที่ได้เสนอไปนั้นมีส่วนควรแก้ไขเพิ่มเติม อาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือการใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม หรือแม้กระทั่งต้องการจะเปลี่ยนแปลงประเด็นสำคัญในญัตติ หากญัตตินั้นประธานสภายังไม่ได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอญัตติย่อมจะขอแก้ไขเพิ่มเติม

ญัตตินั้นได้ แต่หากประธานสภาสั่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระประชุมแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมจะกระทำได้เมื่อได้รับความยินยอมจากที่ประชุม ซึ่งส่วนใหญ่ที่ประชุมจะให้ความยินยอม เพราะเป็นเพียงการแสดงความยินยอมให้แก้ไขข้อความในญัตติให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เสนอญัตติเท่านั้น มิได้แสดงว่าที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับข้อความที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เมื่อถึงการพิจารณาญัตติส่วนที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม สมาชิกในที่ประชุมอาจจะขอแปรญัตติเป็นอย่างอื่นก็ได้

การพิจารณาญัตติ

ญัตติต่าง ๆ เมื่อเสนอโดยถูกต้องแล้ว ประธานสภาจะนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมตามกระบวนการพิจารณาญัตติแต่ละชนิด

ก. การอภิปราย ในการแปรญัตตินั้น ประธานสภาจะเปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สนับสนุนหรือคัดค้านในประเด็นของญัตติ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งนี้การอภิปรายจะต้องกระทำภายใต้ระเบียบข้อบังคับการประชุมของสภาที่ได้วางไว้

ข. การแปรญัตติ คือการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงคำหรือข้อความหรือรายละเอียดในญัตติ โดยยังคงประเด็นของญัตติไว้ตามเดิม คำหรือข้อความที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นเรียกว่าคำแปรญัตติ

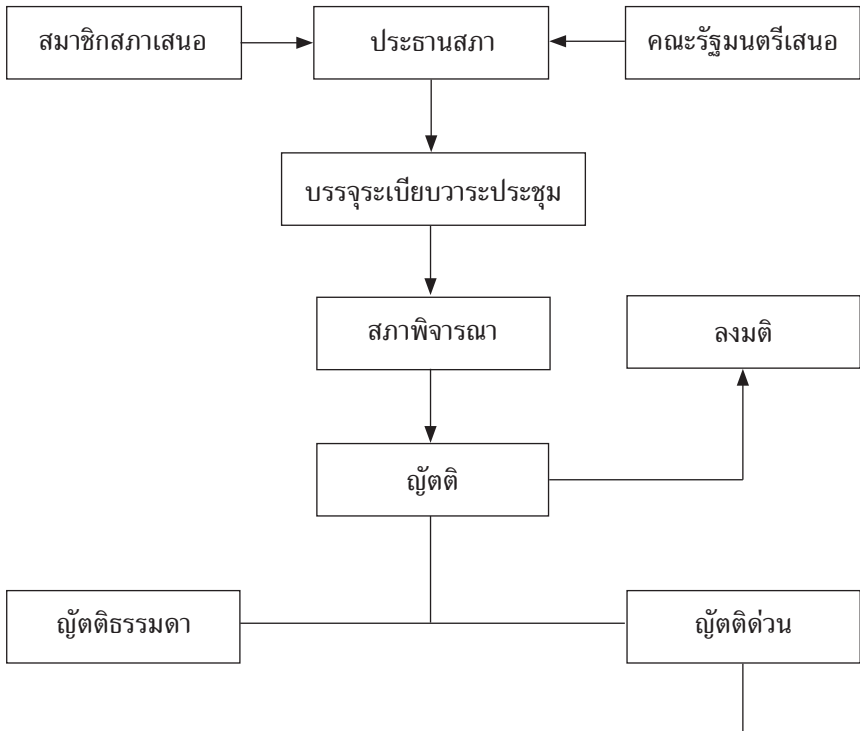
การแปรญัตติมีประโยชน์มาก เพราะเป็นการทำให้สภาได้ข้อตกลงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของที่ประชุมก่อนจะลงมติ หากไม่เปิดโอกาสให้มีการแปรญัตติก็จะทำให้การพิจารณาญัตติต่าง ๆ ไม่คล่องตัว เพราะที่ประชุมอาจจะไม่เห็นด้วยกับญัตตินั้นเพียงเพราะคำหรือข้อความบางตอนเท่านั้น หรือที่ประชุมอาจจำเป็นต้องเห็นด้วยกับญัตตินั้น ทั้ง ๆ ที่ต้องการคำหรือข้อความที่เหมาะสมกว่านั้น

การแปรญัตติกระทำได้ ๓ วิธี คือ

๑. การเติมคำหรือข้อความ
๒. การตัดคำหรือข้อความ
๓. การเปลี่ยนคำหรือข้อความ

ค. การลงมติหรือการออกเสียงลงคะแนน เมื่อการอภิปรายในญัตตินั้น ๆ สิ้นสุดลง ประธานสภาจะขอมติจากที่ประชุมตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับการประชุมสภาได้กำหนดไว้ เมื่อสมาชิกลงมติเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนับคะแนนเสียงและประธานสภาจะประกาศผลต่อที่ประชุมทันที เพื่อที่ประชุมจะได้ทราบผลของการพิจารณาญัตตินั้นว่าผ่านการพิจารณาของสภาหรือตกไป

การเสนอญัตติทั่วไป

๑. เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน	๒. จำเป็นรีบด่วนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความมั่นคงของประเทศไม่ว่าในทางเศรษฐกิจหรือทางใดก็ตาม	๓. เพื่อจะขจัดเหตุใดๆ ที่กระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง
-------------------------------------	---	--

ข้อห้ามการเสนอญัตติ

ญัตติใดตกไปแล้วห้ามมิให้นำญัตติ ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่	
๑. ญัตติที่ยังไม่ได้มีการลงมติ	๒. ญัตติที่ประธานสภาจะอนุญาต ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ ได้เปลี่ยนแปลงไป

การรับรองญัตติ

ญัตติโดยทั่วไปต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน

ญัตติ	จำนวนสมาชิกรับรอง	
	สภาผู้แทนราษฎร	วุฒิสภา
ญัตติให้ตั้งคณะกรรมการ	๒๐ คน	๑๐ คน
ญัตติให้ออกเสียงลงคะแนนลับ	๒๐ คน	๒๐ คน
ญัตติให้ตั้งใช้ข้อบังคับการประชุมสภา เป็นการชั่วคราว	๒๐ คน	๑๐ คน
ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ การประชุมสภา	๒๐ คน	๒๐ คน
ญัตติขอให้สภามีมติให้รัฐมนตรีเข้าร่วม ประชุมในเรื่องใด	๒๐ คน	๑๐ คน
ญัตติขอให้สภามีมติกรณีความขัดแย้ง เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างสภา กับองค์กรอื่น	๒๐ คน	๒๐ คน
ญัตติขอให้ให้นำร่าง พ.ร.บ. ที่มีข้อผิดพลาด จากการพิจารณาของสภากลับมา ทบทวนใหม่	๒๐ คน	๒๐ คน

การตราพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่มีลักษณะพิเศษที่รัฐธรรมนูญระบุชื่อและหลักการสำคัญเอาไว้โดยเฉพาะ เพื่อขยายความเพิ่มเติมจากหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะทำให้รัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องมีจำนวนมาตรามากมายจนเกินความจำเป็น โดยเหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมี ๒ ประการ คือ

ประการแรก เพื่อกำหนดรายละเอียดซึ่งเป็นกฎเกณฑ์สำคัญเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และขยายบางมาตราที่บัญญัติหลักการไว้อย่างกว้าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีความกระจ่างแจ้ง ชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องบัญญัติไว้ในตัวบทแห่งรัฐธรรมนูญให้มีความยาวเกินไป และเพื่อที่จะได้สะดวกแก่การแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ต้องดำเนินการตามวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ประการที่สอง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นเพื่อใช้กับองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น เพราะองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจดำเนินการหรือตัดสินใจขาดในเรื่องที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปัจจุบันมีจำนวน ๙ ฉบับ ดังนี้

๑. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๓. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

๔. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

๕. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๖. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๗. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๘. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๙. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเสนอได้ก็แต่โดย

๑. คณะรัฐมนตรี

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า

๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือ

๓. ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลักษณะต่างจากกฎหมายปกติ ดังนั้น จึงกำหนดวิธีการเสนอร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากการเสนอร่างกฎหมายทั่วไปที่คณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ โดยกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอจะต้องมีจำนวนสมาชิกมากกว่าการเสนอร่างกฎหมายทั่วไป นอกจากนี้ เพื่อให้ไม่ให้เกิดการแทรกแซงการดำเนินงานขององค์กรศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญได้ง่ายจึงต้องให้อำนาจแก่องค์กรเหล่านี้ในการเสนอร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ประธานศาล หรือประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการได้

การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบ ดังนี้

๑. หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
๒. เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
๓. บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาก่อน และเมื่อเสนอต่อสภาแล้วให้ประธานสภาเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบและสามารถเข้าถึงข้อมูลรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้โดยสะดวก ตามวิธีการที่ประธานสภากำหนด และให้ประธานสภาบรรจุร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน

กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้กระทำเป็น ๓ วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป แต่ก็มีความแตกต่างที่สำคัญ ดังนี้

๑. การลงมติให้ความเห็นชอบพระราชบัญญัติทั่วไปใช้คะแนนเสียงข้างมากธรรมดา แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ วาระที่หนึ่งและวาระที่สองใช้คะแนนเสียงข้างมากธรรมดา ส่วนในวาระที่สามต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา

๒. ร่างพระราชบัญญัติทั่วไปรัฐธรรมนูญไม่ได้บังคับว่าให้ต้องส่งร่างให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่อาจเสนอให้วินิจฉัยได้ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความ

ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบังคับให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาก่อน โดยเมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ประธานสภาส่งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องกระทำไปแล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ถ้าในกรณีที่วินิจฉัยว่าข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ร่างนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลทำให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป ให้ส่งร่างนั้นกลับคืนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อพิจารณาตามลำดับ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาสามารถพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยมติในการแก้ไขเพิ่มเติมให้ใช้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้

บังคับเป็นกฎหมายได้ หรือในกรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น ๙๐ วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจาราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาไม่มีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน ๓๐ วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การตราพระราชบัญญัติ

การตราพระราชบัญญัติ คือ กระบวนการหรือขั้นตอนในการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจนมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย

ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ ก็แต่โดย

๑. คณะรัฐมนตรี
๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐ คน
๓. ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดองค์กรและกฎหมายที่ประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ หรือ

๔. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ แต่จะเสนอได้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องด้วยการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวข้องด้วยการเงิน หมายถึง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) การตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การกู้เงิน การค้ำประกัน การใช้เงินกู้ หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ

(๔) เงินตรา

ในกรณีที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย

กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจะต้องเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณา เป็น ๓ วาระ ดังนี้

วาระที่ ๑ เป็นการพิจารณาหลักการทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติว่าสมควรจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและการลงมติดังกล่าว สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ได้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่สภามีมติ

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และในชั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินแต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการพิจารณาไว้ก่อน และภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สภามีมติดังกล่าว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย ถ้าที่ประชุมร่วมกันวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ ๒ แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใดร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

วาระที่ ๒ เป็นการพิจารณาในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือคณะกรรมการเต็มสภา

ตามปกติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง ส่วนการพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา จะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน และที่ประชุมอนุมัติ

ก. คณะกรรมการที่สภาตั้ง ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น สภาผู้แทนราษฎร จะให้คณะกรรมการสามัญ หรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติขึ้นคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น ถ้าสมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๗ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะ

ต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้เสร็จภายใน ๑๐๕ วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบ และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณดังกล่าวนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่าย ซึ่งมีใ้ช้รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นโดยแสดงร่างเดิม และการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวข้องกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติหรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติหรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข. กรรมการธิการเต็มสภา ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการธิการเต็มสภา ให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมาธิการ และประธานของที่ประชุมเป็นประธานคณะกรรมาธิการด้วย

การพิจารณาโดยคณะกรรมาธิการเต็มสภา เป็นการพิจารณาขึ้นคณะกรรมาธิการและการพิจารณาของสภาในวาระที่ ๒ เรียงตามลำดับมาตรการรวมกันไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะ ที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

วาระที่ ๓ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่ ๓ นี้ จะไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ในกรณีที่สภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป แต่ในกรณีที่สภามีมติให้ความเห็นชอบ ให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาต่อไป

หากร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรมติไม่เห็นชอบเป็นร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และคะแนนที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้ง หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ

ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป แต่ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา

วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอมานั้นให้เสร็จภายใน ๖๐ วัน แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเงิน จะต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งต้องไม่เกิน ๓๐ วัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ ภายใน ๒๐ วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไข

เพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภาจะพิจารณาเป็น ๓ วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎร

กรณีวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ ๓ เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่มีการแก้ไขก็ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน ๒๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภาเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ ๑ หรือวาระที่ ๓ ไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา ๑๘๐ วัน ได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรออาจกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

หากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา แต่ถ้าเป็นกรณีอื่น ให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว แสดงว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

แต่ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา ๑๘๐ วันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ถ้าวางพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรออาจกร่างพระราชบัญญัติขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่ คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

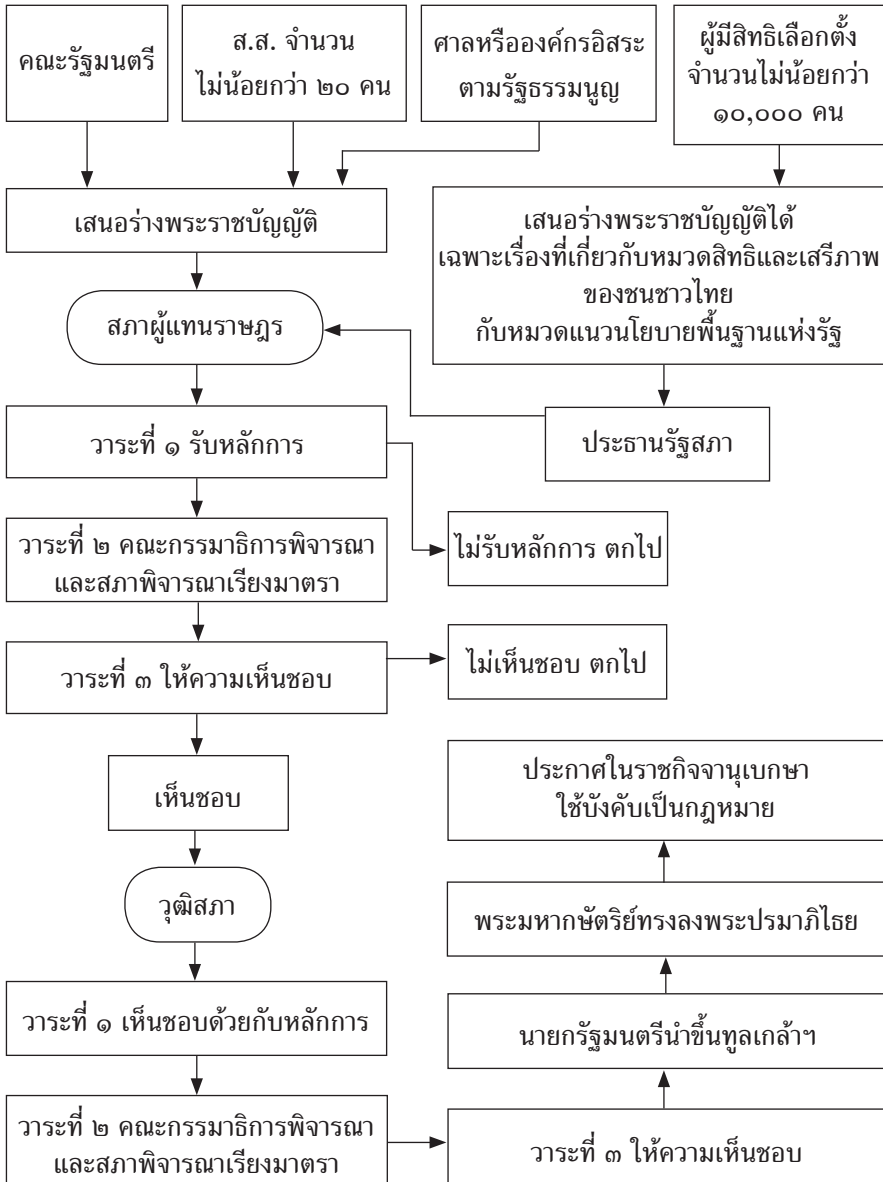
กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย

ร่างพระราชบัญญัติใดที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น ๙๐ วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้าวรัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมา ภายใน ๓๐ วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

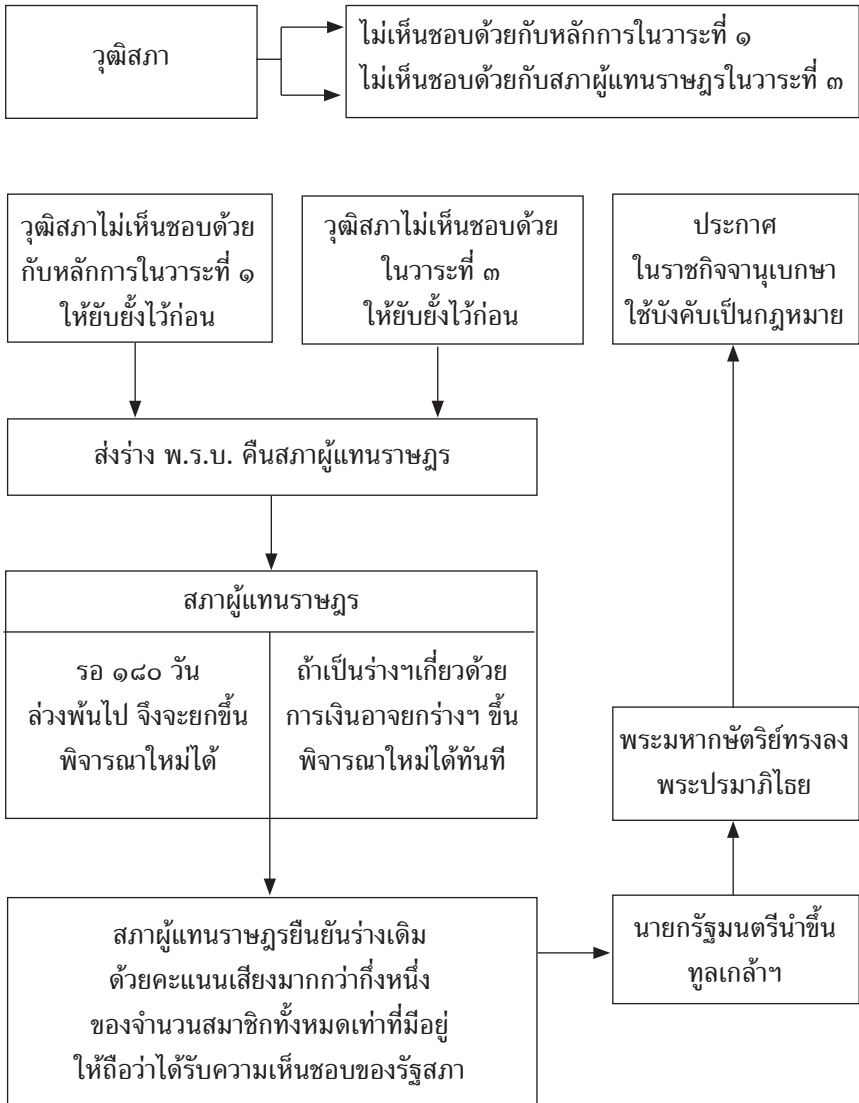
หนังสือคณะรัฐมนตรี

สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

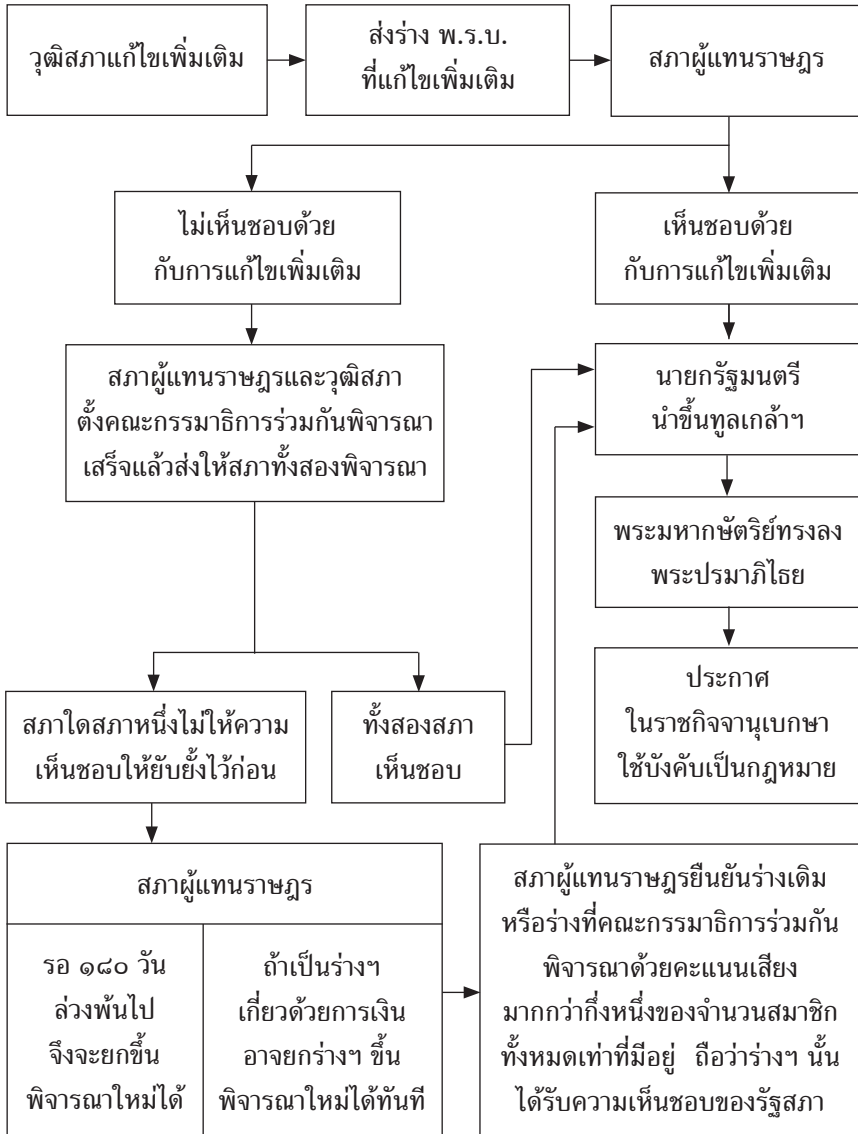
กระบวนการตราพระราชบัญญัติ

กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย

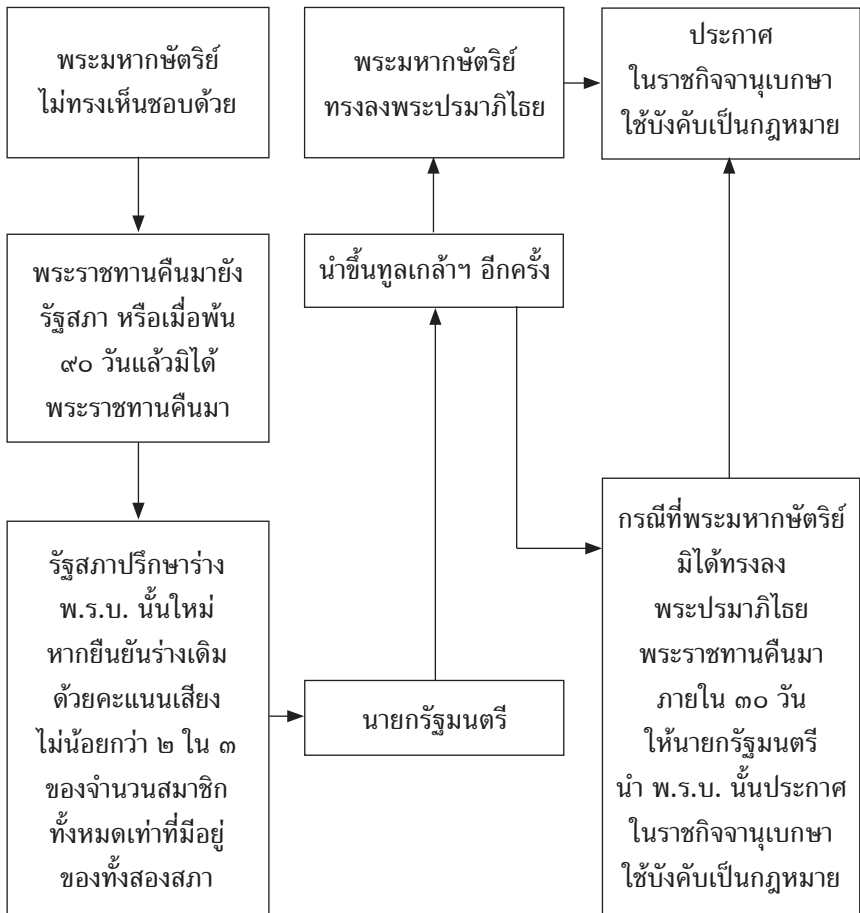
กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

หนังสือแนะสื่อเผยแพร่

สำนักงานประชาสัมพันธ์ ๙๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย

การควบคุมการตรากฎหมาย ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมร่างกฎหมายต่าง ๆ เพื่อไม่ให้มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก่อนที่จะมีผลใช้บังคับ ดังนี้

ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๐ หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๑๕๑ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง

๑. หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

๒. หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

เพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้ นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมี ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมี ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ แต่มีใช้กรณีที่ตราขึ้นโดยไม่ ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวไม่เป็นสาระ สำคัญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรี นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป หรือกรณีร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้น ๙๐ วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษา ร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนน เสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้ง สองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานคืนมาภายใน ๓๐ วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือน หนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ดังที่กล่าวมานี้ ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทน
ราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุม
รัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความ
เห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วยโดยอนุโลม

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

๑. การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก

๑.๑ คณะรัฐมนตรี

๑.๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

๑.๓ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือ

๑.๔ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้

๒. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น ๓ วาระ

๓. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๑ ขึ้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

๔. การพิจารณาในวาระที่ ๒ ชั้นพิจารณาเรียงลำดับ มาตรการต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

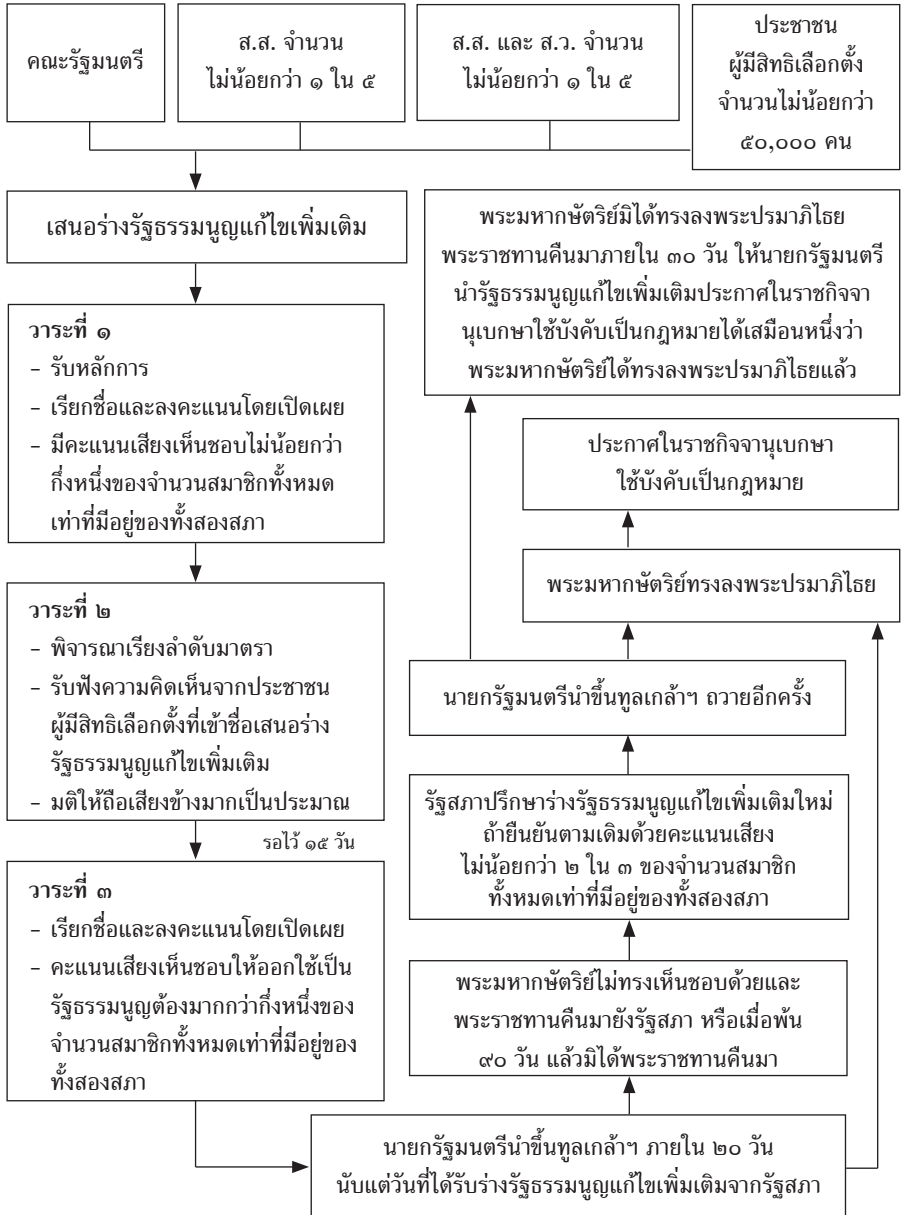
การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๒ ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรการ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

๕. เมื่อการพิจารณาในวาระที่ ๒ เสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ ๓ ต่อไป

๖. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ ๓ ชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

๗. เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่หากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นกำหนด ๙๐ วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม นั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานคืนมาภายใน ๓๐ วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (ประชุมร่วมกันของรัฐสภา)

การยกร่างพระราชบัญญัติ

ในระบบรัฐสภาบรรดาพระราชบัญญัติที่จะมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้นั้นจะต้องผ่านการพิจารณา และได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อนจึงจะนำไปประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่บรรดาพระราชบัญญัติที่รัฐสภาจะพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้นจะต้องมีผู้ยกร่างขึ้นโดยรวบรวมเจตนารมณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง que คิดจะบัญญัติเป็นกฎหมายนั้นมาเรียบเรียงขึ้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ

ในการยกร่างพระราชบัญญัตินั้น ย่อมต้องมีหลักเกณฑ์อันพึงยึดถือมิใช่ว่าจะเขียนขึ้นได้ตามอำเภอใจ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดการสับสนหรือขัดกันเองในตัวกฎหมาย ทำให้ไม่เหมาะแก่การใช้ และอาจจะไม่ถูกหลักแห่งความยุติธรรม

ลักษณะของงานร่างพระราชบัญญัติ คือ การแปลงความคิดและนโยบายให้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน กะทัดรัด สมเหตุสมผล สอดคล้องสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับหลักความยุติธรรม รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

การยกร่างพระราชบัญญัติ หมายถึง การเขียนข้อความในรูปร่างของพระราชบัญญัติ เพื่อเสนอให้รัฐสภาพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างพระราชบัญญัตินั้นประการใด และเพราะเหตุที่ยังไม่ยุติที่ผู้ร่างนี้เองจึงใช้คำว่า “ร่าง”

รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติ

รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติที่ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป็นไปในลักษณะที่ได้ทำตามอย่างกันมา โดยยึดถือกฎหมายฉบับเก่าเป็นหลักและพัฒนาขึ้นตามเหตุผลของผู้ร่างและการยอมรับของสภาแบบของร่างพระราชบัญญัติส่วนใหญ่จะมีลักษณะลอกเลียนมาจากกฎหมายของต่างประเทศ โดยนำมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสะดวกในการใช้ รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติที่เราถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

- ก. ตัวร่างพระราชบัญญัติ
- ข. ส่วนประกอบของร่างพระราชบัญญัติ
- ค. ส่วนประกอบในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ก. **ตัวร่างพระราชบัญญัติ** รูปแบบของตัวร่างพระราชบัญญัติ มีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อร่างพระราชบัญญัติ
- (๒) พระปรมาภิไธย
- (๓) วันที่ทรงลงพระปรมาภิไธย
- (๔) ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายเป็นพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์
- (๕) คำปรารภ
- (๖) ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายของรัฐสภาได้กระทำในนามของพระมหากษัตริย์

- (๗) มาตรา ๑ กล่าวถึงชื่อของพระราชบัญญัติอีกครั้ง
หนึ่งว่า พระราชบัญญัตินั้นเรียกว่าอะไร
- (๘) มาตรา ๒ วันใช้บังคับของพระราชบัญญัติ
- (๙) เนื้อหา ตั้งแต่มาตรา ๓ เป็นต้นไปจนจบตัวร่าง
จะเป็นเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ
- (๑๐) ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

หนังสือโต้แคะโต้เพยแพร์

สำนักงานประชำสัมพันธ์ ๑๐๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ร่าง

พระราชบัญญัติ

(๑).....

พ.ศ.

.....
(๒).....

.....

(๓).....

(๔)

.....

โดยที่เป็นการสมควร (๕)

.....

(๖)

.....

(๗) มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....”

(๘) มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ

.....

(๙) มาตรา ๓

.....

มาตรา ๔

.....

(๑๐).....

.....

ข. ส่วนประกอบของร่างพระราชบัญญัติ เป็นส่วนที่มีใช้
ตัวร่างพระราชบัญญัติ แต่นำมาใช้ประกอบการเสนอร่างพระราช
บัญญัติ มีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

(๑) วันที่กหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราช
บัญญัติ

(๒) วันที่วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราช
บัญญัติ

หนังสือโต้แคะโต้เพยแพร์

สำนักงานประชำสัมพันธ์ ๑๐๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ

.....

พ.ศ.

หลักการ

.....

.....

.....

.....

เหตุผล

.....

.....

.....

.....

ค. ส่วนประกอบในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ นอกจากจะต้องมีตัวร่างพระราชบัญญัติ พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องมีส่วนประกอบอีกสองประการ ซึ่งมีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

- (๑) หนังสือนำ
- (๒) ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ

แบบเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ที่.....

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติ.....

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พร้อมด้วยบันทึก
หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระ
สำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ข้าพเจ้ากับคณะขอเสนอร่างพระราชบัญญัติ.....

.....พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติมาเพื่อได้
โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา และหากสภาผู้แทนราษฎร
ลงมติเห็นชอบแล้ว ก็ขอได้โปรดนำเสนอวุฒิสภาพิจารณาตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ลงชื่อ.....ผู้เสนอ

()

สมาชิกพรรค

ลักษณะของร่างพระราชบัญญัติที่ดี

๑. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ได้ร่างขึ้นโดยถูกต้องตามแบบหลักเกณฑ์และวิธีการ เพราะหากร่างไม่ถูกต้องตามแบบแล้วจะทำให้เสียเวลา
๒. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ตรงตามเจตนารมณ์ โดยใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนรัดกุม ไม่ใช่ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายได้หลายอย่าง เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้องและแน่นอนโดยไม่จำเป็นต้องตีความ
๓. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีเหตุผลเหมาะสมกับสถานการณ์ และสามารถเป็นไปได้
๔. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ต้องมีเวลาในการศึกษาและพิจารณาพอสมควร เพื่อจะได้ไม่เกิดความบกพร่องขึ้น

การตราพระราชกำหนด

พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีแล้วนำเสนอให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

ประเภทของพระราชกำหนด

พระราชกำหนด แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. พระราชกำหนดทั่วไป
๒. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา

พระราชกำหนดทั่วไป คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้เมื่อเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้พระราชกำหนดนั้นแล้ว จะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว

พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้ระหว่างสมัยประชุม กรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน และจะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน ๓ วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด จะมีผลเกิดขึ้นได้เป็น ๔ กรณี ดังนี้

๑. กรณีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

๒. กรณีสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นเป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

๓. กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนด แต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

๔. กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด หรือวุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

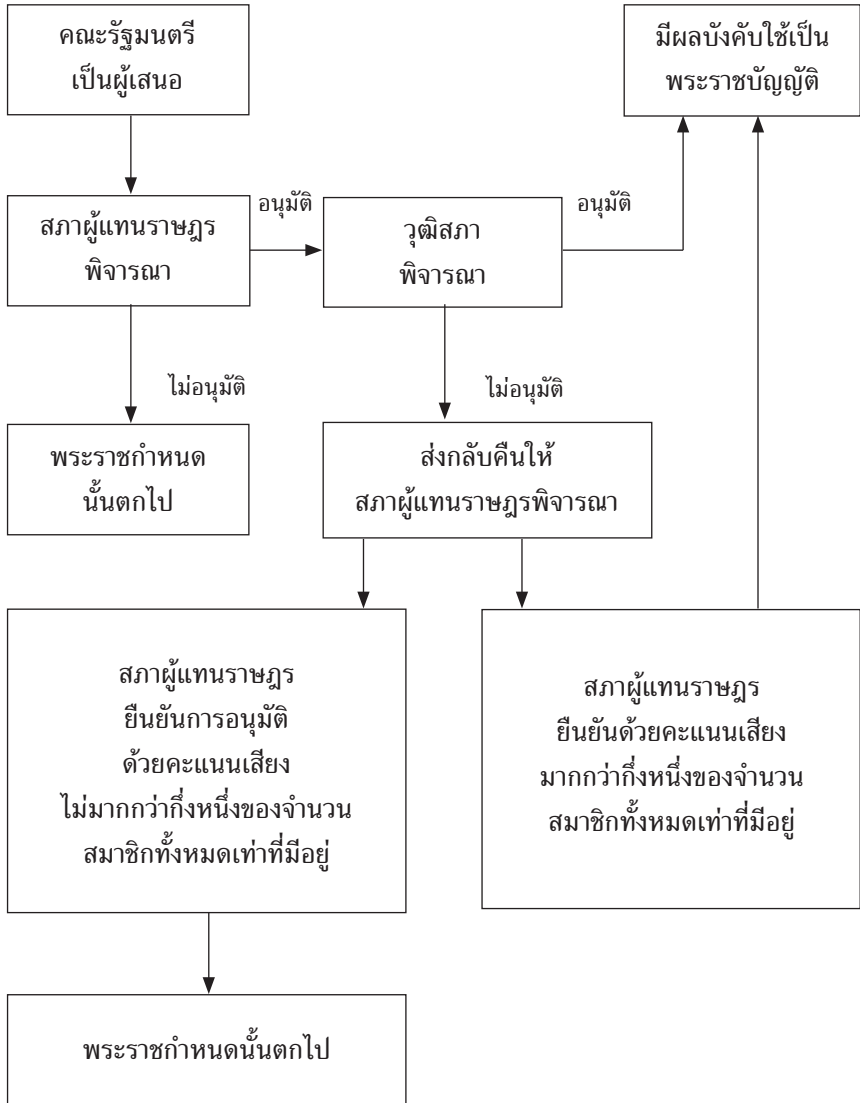
หากพระราชกำหนดนั้นมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมีผลใช้บังคับต่อไป นับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า พระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และถ้าผลการวินิจฉัยปรากฏว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรี
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติให้มีผลตั้งแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและ
ของวุฒิสภาในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำใน
โอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

การอนุมัติพระราชกำหนด

กระทู้ถาม

กระทู้ถาม คือ คำถามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาดังถามรัฐมนตรีในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีอิสระจากมติพรรคการเมือง โดยกระทู้ถามที่สมาชิกตั้งถามรัฐมนตรีมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

(๑) คำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีนั้น

(๒) คำถามเกี่ยวกับนโยบายการบริหารของรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคำถามที่สมาชิกตั้งขึ้น เมื่อเห็นว่าการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไม่เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภา หรือดำเนินการบริหารงานผิดพลาดไม่ตรงตามนโยบาย

กระทู้ถามนับเป็นวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญอย่างหนึ่งของฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะจะทำให้ฝ่ายบริหารมีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น มิฉะนั้นจะต้องถูกฝ่ายนิติบัญญัติตั้งกระทู้ถามอันแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดบกพร่องในการปฏิบัติงานของตน

ประเภทของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมี ๒ ประเภท คือ กระทู้ถามสด และกระทู้ถาม
ทั่วไป

กระทู้ถามแต่ละกระทู้ถามนั้น ให้ตั้งถามและซักถามได้
เฉพาะคนเดียว

ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ จะบรรจุกระทู้ถามสดได้ไม่เกิน
๓ กระทู้ และกระทู้ถามทั่วไปไม่เกิน ๓ กระทู้ แต่ถ้าหากมีกระทู้ถาม
ทั่วไปรอบรรจุระเบียบวาระการประชุมจำนวนมากหรือมีกระทู้ถาม
ทั่วไปที่เลื่อนมาจากการประชุมครั้งที่แล้ว ประธานสภาจะบรรจุกระทู้ถาม
ทั่วไปเกินกว่านี้ได้

การจัดลำดับกระทู้ถามในที่ประชุมสภา ให้จัดตามลำดับ
คือ กระทู้ถามสดและกระทู้ถามทั่วไป

๑. **กระทู้ถามสด** สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามได้
ครั้งละ ๑ กระทู้ โดยให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาในวันประชุม
ที่มีวาระการตอบกระทู้ถามก่อนเริ่มประชุมตามเวลาที่ประธานสภา
กำหนด โดยผู้ตั้งกระทู้ถามสดต้องระบุชื่อเรื่องที่จะถาม พร้อมระบุ
วัตถุประสงค์ว่าจะถามนายกรัฐมนตรีนหรือรัฐมนตรีผู้ใด และต้องมี
ลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๑) เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

๒) เป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ

และประชาชน

๓) เป็นเรื่องเร่งด่วน

ประธานสภาจะเป็นผู้วินิจฉัยว่ากระทู้ถามใดเป็นกระทู้ถามสดหรือไม่ และในสัปดาห์ใดมีกระทู้ถามสดที่ประธานสภาวินิจฉัยแล้วเกินจำนวน ๓ กระทู้ ประธานสภาจะจับสลากให้เหลือเพียง ๓ กระทู้ ในจำนวน ๓ กระทู้นี้ หากปรากฏว่ามีกระทู้ถามที่เป็นเรื่องทำนองเดียวกัน ให้กระทู้ถามที่ถูกจับสลากขึ้นมาในลำดับหลังตกไป

กระทู้ถามสดที่ประธานสภาวินิจฉัยแล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระกระทู้ถามสด และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้ถามทราบ

ระยะเวลาในการถามและตอบกระทู้ถามสดในการประชุมแต่ละครั้ง ต้องไม่เกิน ๖๐ นาที และผู้ตั้งกระทู้ถามสดมีสิทธิซักถามด้วยวาจาได้เรื่องละไม่เกิน ๓ ครั้ง และต้องถามตอบภายในกำหนดเวลา ๒๐ นาที นอกจากนี้ในสัปดาห์ใดจะมีกระทู้ถามสดน้อยกว่า ๓ กระทู้ ก็สามารถขยายเวลาออกไปอีกตามสัดส่วนภายในเวลา ๖๐ นาที

การถาม การชี้แจง หรือการตอบกระทู้ถามสดให้ดำเนินการในที่ประชุมสภา

๒. กระทู้ถามทั่วไป การตั้งกระทู้ถามทั่วไปต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย และระบุว่าจะให้ตอบในที่ประชุมสภาหรือในราชกิจจานุเบกษา กระทู้ถามที่ประธานสภาวินิจฉัยว่าเป็นกระทู้ถามให้จัดส่งไปยังรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้ถาม ในกรณีที่เป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในที่ประชุมสภา ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้ถาม

กระทู้ถามที่ขอให้ตอบในที่ประชุมสภาเมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีกหนึ่งครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็นและประธานอนุญาต

กระทู้ที่ต้องตอบในที่ประชุมสภาทั้งที่ได้รับการบรรจุและยังไม่ได้รับการบรรจุเข้าระเบียบวาระในสมัยประชุมนั้น เมื่อสิ้นสุดสมัยประชุมให้ประธานสภารวบรวมแจ้งรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องดำเนินการตอบในราชกิจจานุเบกษาภายใน ๓๐ วัน

หากเป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ประธานสภาจะแจ้งไปยังรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้ถามเพื่อดำเนินการตอบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ส่งไปยังรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ให้ส่งราชกิจจานุเบกษาที่มีคำตอบกระทู้ถามมาเพื่อให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

หากรัฐมนตรีมีเหตุขัดข้องไม่สามารถตอบภายในกำหนดเวลาได้ให้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือและให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด เพื่อให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

ลักษณะของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมีลักษณะเป็นการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้อื่นตอบหรือชี้แจงข้อสงสัย การตั้งกระทู้ถามจึงควรมีลักษณะเป็นข้อความที่ชัดเจน ตรงประเด็น สามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งข้อบังคับการประชุมสภาทุกสมัยที่ผ่านมาได้กำหนดลักษณะของกระทู้ถามและคำชี้แจงประกอบว่าต้องชัดเจน ไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย และต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

หนังสือแนะแนะ: ดีต่อเทพแพร์

สำนักงานประชาสัมพันธ์ ๑๑๖ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑. เป็นเชิงประชด เสียดสี หรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย
๒. เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
๓. เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้วหรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
๔. เป็นเรื่องที่มีประเด็นคำถามซ้ำกับกระทู้ถามซึ่งมี

ผู้เสนอมาก่อน

๕. เป็นการให้ออกความเห็น
๖. เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
๗. เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
๘. เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด เว้นแต่ที่เกี่ยวกับ

การทำงานในหน้าที่ราชการ

การพิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี

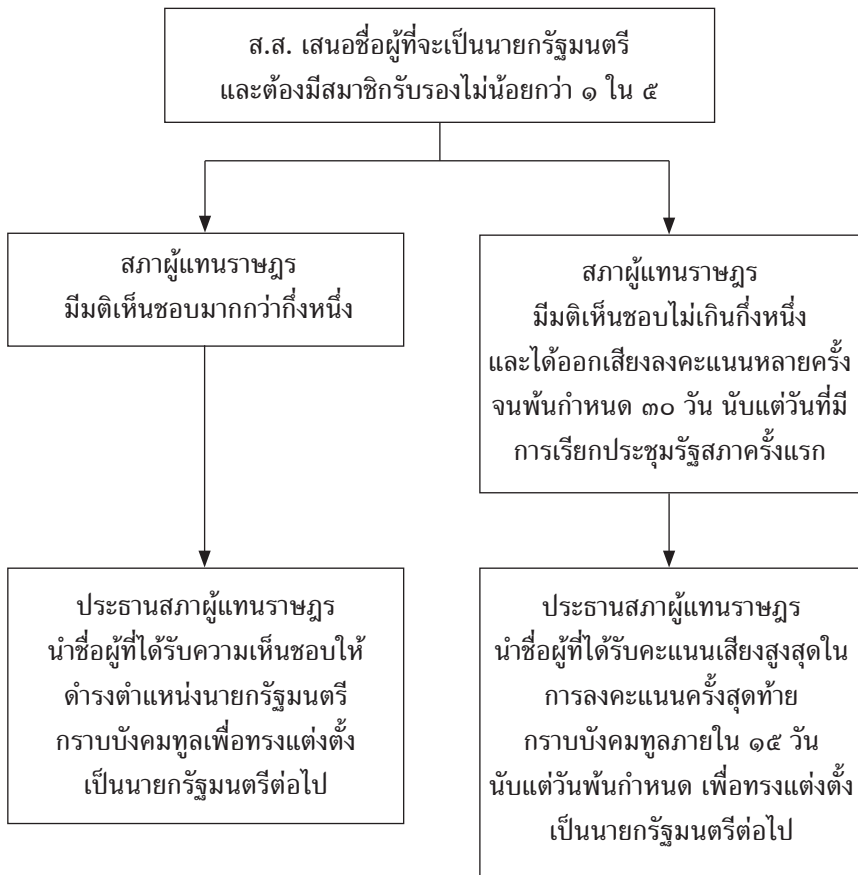
สภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ภายหลังจากมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป

สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อบุคคลที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีได้หนึ่งชื่อ และจะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง โดยสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิรับรองได้หนึ่งชื่อ ซึ่งการรับรองและการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบให้กระทำเป็นการเปิดเผย โดยการรับรองให้ใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนด ส่วนการออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบจะใช้วิธีการเรียกชื่อสมาชิกตามหมายเลขประจำตัวสมาชิกและให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบกับการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าไม่มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งและมีการออกเสียงลงคะแนนหลายครั้งจนพ้นกำหนด ๓๐ วัน แล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความขึ้นกราบบังคมทูลภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าวเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลซึ่งได้รับ

คะแนนเสียงสูงสุดในการลงคะแนนครั้งสุดท้ายเป็นนายกรัฐมนตรี
และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรม
ราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

การพิจารณาให้ความเห็นชอบนายกรัฐมนตรี

การเปิดอภิปรายทั่วไป

การเปิดอภิปรายทั่วไปเป็นมาตรการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินวิธีหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สำคัญ และมีประสิทธิภาพมาก การเปิดอภิปรายทั่วไปจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เพราะสามารถเป็นเครื่องมือเหนี่ยวรั้งและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้อยู่ในภาวะสมดุลได้ดีที่สุด

ลักษณะของการเปิดอภิปรายทั่วไป

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยมีการลงมติ
๒. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

๑. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยมีการลงมติ ได้แก่ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย

เมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่ จะมีการถอนญัตติ หรือมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

สำหรับการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๖ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้ รวมทั้งยังสามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีที่ย้ายไปเป็นรัฐมนตรีตำแหน่งอื่นได้ด้วย โดยรัฐมนตรีคนใด พ้นจากตำแหน่งเดิมแต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่นภายหลังจาก วันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติดังกล่าว หรือรัฐมนตรี ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งเดิมไม่เกิน ๙๐ วันก่อนวันที่สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ แต่ยังคงเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งอื่น ให้รัฐมนตรีคนนั้นยังคงต้องถูก อภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจต่อไป

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อ ลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้แม้จะมี จำนวนสมาชิกไม่ถึงเกณฑ์ตามที่กำหนดก็ตาม โดยสามารถเสนอญัตติ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้ ต่อเมื่อ

๑. รัฐบาลได้บริหารประเทศมาเกิน ๒ ปีแล้ว

๒. มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลเข้าชื่อเสนอญัตติมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายวร้ายผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอญัตติได้ต้องมีการยื่นคำร้องขอถอดถอนต่อประธานวุฒิสภาก่อน โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีออกจากตำแหน่ง โดยเมื่อได้ยื่นคำร้องขอถอดถอนแล้วให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องรอผลการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา ๒๗๒ ของรัฐธรรมนูญ

เมื่อการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติดังกล่าวให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด และมติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นต้องเข้าร่วมประชุมสภาเพื่อชี้แจงด้วยตนเอง หากมีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ทำให้ไม่อาจเข้าชี้แจงได้ ต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบก่อนหรือในวันประชุมสภาในเรื่องดังกล่าว โดยการชี้แจงจะชี้แจงคำอภิปรายของสมาชิกที่ละคนเป็นลำดับไปหรือจะรวบรวมชี้แจงครั้งละหลายคนก็ได้

ในการอภิปรายและการลงมติไม่ไว้วางใจสมาชิกมีอิสระจากพรรคการเมือง

๒. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มี การลงมติ ได้แก่

๒.๑ การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญกำหนดให้วุฒิสภาสามารถขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้ โดยสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของ

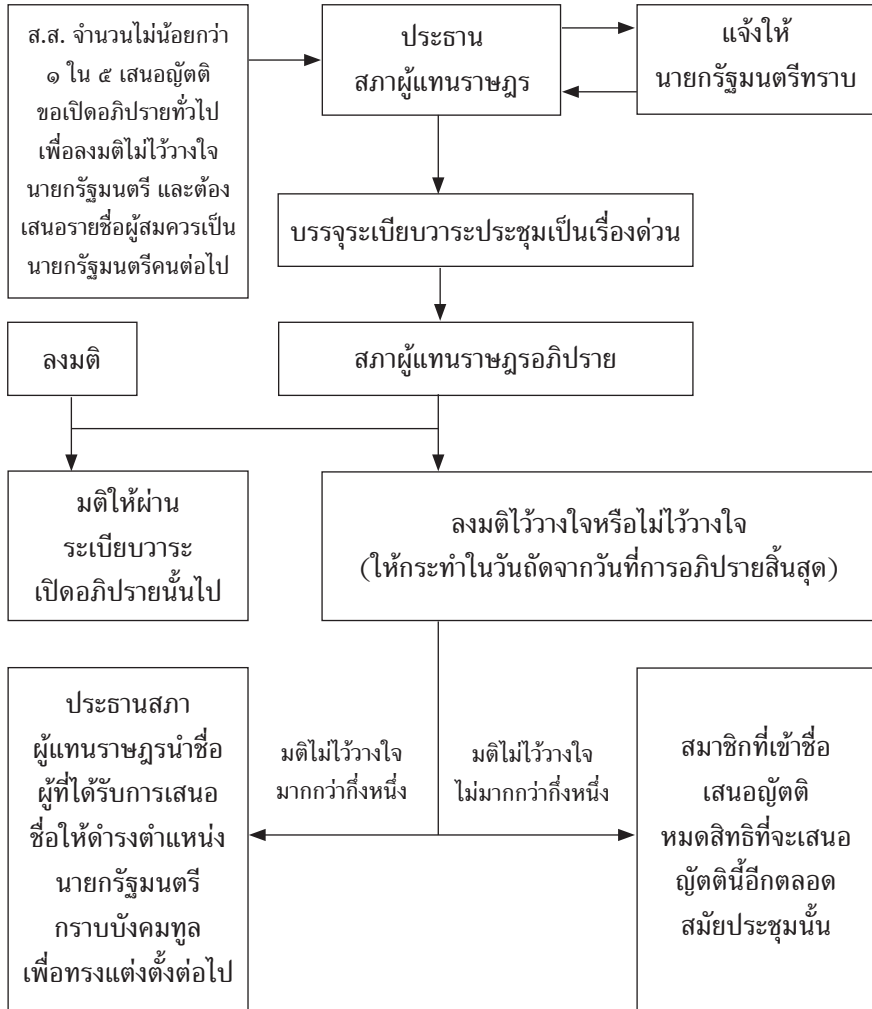
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ

การขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภานี้ จะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง

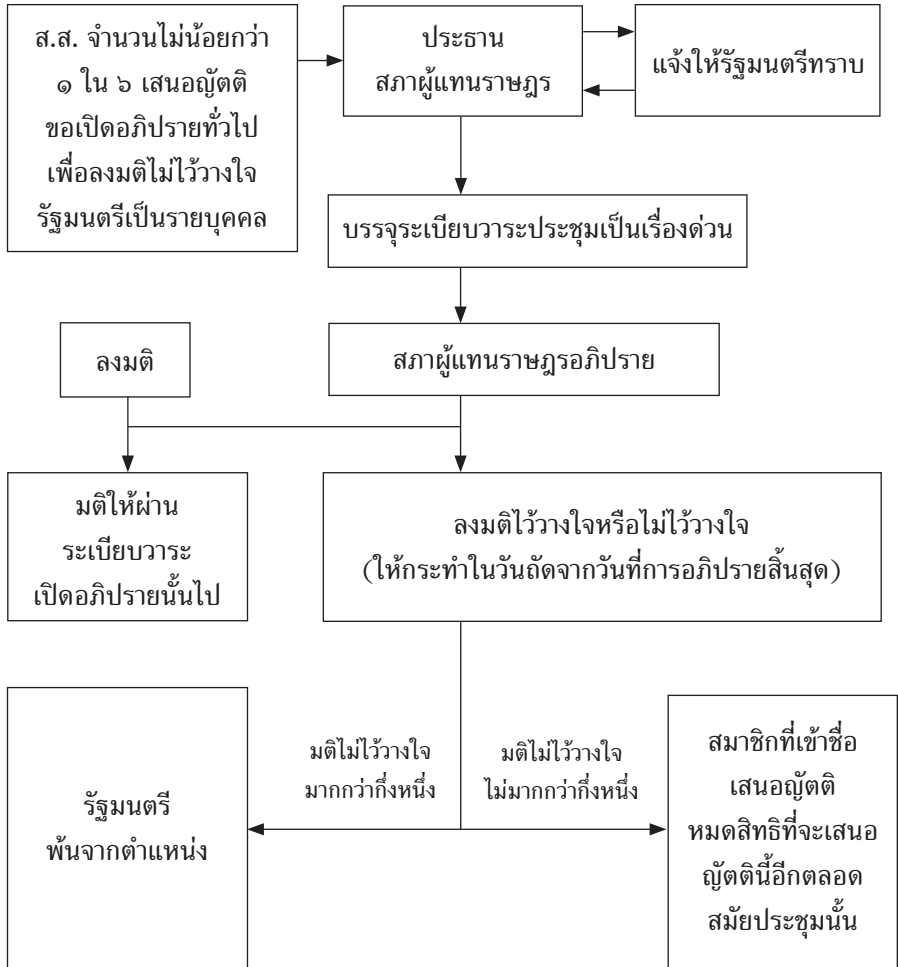
๒.๒ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็น

ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ โดยไม่มีการลงมติ

การขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

การขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

กรรมวิธีการ

กรรมวิธีการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็น คณะกรรมวิธีการเพื่อให้พิจารณากฎหมายหรือกระทำกิจการใด ๆ อัน อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

ประเภทของคณะกรรมวิธีการ

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และข้อบังคับการประชุมสภาในปัจจุบัน สามารถ จำแนกคณะกรรมวิธีการได้เป็น ๖ ประเภท คือ

๑. คณะกรรมวิธีการสามัญประจำสภา คือ กรรมวิธีการที่ สภาเลือกและตั้งจากบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาเท่านั้นประกอบเป็นคณะ กรรมวิธีการและตั้งไว้เป็นการถาวรตลอดอายุของสภา โดยมีจำนวน และคณะตามความจำเป็นในกิจการของสภานั้น

ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ กำหนดให้มีคณะกรรมวิธีการสามัญประจำสภา ๓๕ คณะ แต่ละคณะ ประกอบด้วยกรรมวิธีการจำนวน ๑๕ คน ดังนี้

๑. คณะกรรมวิธีการการกฎหมาย การยุติธรรมและ สิทธิมนุษยชน

๒. คณะกรรมวิธีการกิจการสภาผู้แทนราษฎร

๓. คณะกรรมวิธีการกิจการองค์การตามรัฐธรรมนูญ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และกองทุน

๔. คณะกรรมการกิจการชายแดนไทย
๕. คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
๖. คณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ
๗. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
๘. คณะกรรมการการคมนาคม
๙. คณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ
๑๐. คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค
๑๑. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
๑๒. คณะกรรมการการต่างประเทศ
๑๓. คณะกรรมการการตำรวจ
๑๔. คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ
๑๕. คณะกรรมการการทหาร
๑๖. คณะกรรมการการท่องเที่ยวและกีฬา
๑๗. คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
๑๘. คณะกรรมการการปกครอง
๑๙. คณะกรรมการการปกครองส่วนท้องถิ่น
๒๐. คณะกรรมการการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน และยาเสพติด
๒๑. คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย

๒๒. คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตประพฤติมิชอบ

๒๓. คณะกรรมการการพลังงาน

๒๔. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง การสื่อสาร
มวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒๕. คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ

๒๖. คณะกรรมการการพาณิชย์และทรัพย์สินทาง
ปัญญา

๒๗. คณะกรรมการการแรงงาน

๒๘. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๒๙. คณะกรรมการส่งเสริมราคาผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม

๓๐. คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

๓๑. คณะกรรมการการศึกษา

๓๒. คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม

๓๓. คณะกรรมการการสาธารณสุข

๓๔. คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม

๓๕. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม

หากมีความจำเป็นสภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะ
กรรมการสามัญคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญได้ไม่เกิน
๒ คณะ

ส่วนข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้
วุฒิสภที่ตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น ๒๒ คณะ แต่ละ

คณะประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวนไม่น้อยกว่า ๙ คน แต่ไม่เกิน ๑๕ คน ดังนี้

๑. คณะกรรมาธิการการกีฬา
๒. คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์
๓. คณะกรรมาธิการการคมนาคม
๔. คณะกรรมาธิการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
๕. คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
๖. คณะกรรมาธิการการทหาร
๗. คณะกรรมาธิการการท่องเที่ยว
๘. คณะกรรมาธิการการปกครอง
๙. คณะกรรมาธิการการพลังงาน
๑๐. คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน
๑๑. คณะกรรมาธิการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
๑๒. คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและการตำรวจ
๑๓. คณะกรรมาธิการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๔. คณะกรรมาธิการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสารและโทรคมนาคม
๑๕. คณะกรรมาธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม
๑๖. คณะกรรมาธิการการศึกษา

๑๗. คณะกรรมการการสาธารณสุข

๑๘. คณะกรรมการกิจการองค์กรตามรัฐธรรมนูญและ
ติดตามการบริหารงบประมาณ

๑๙. คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒๐. คณะกรรมการศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทุจริต
และเสริมสร้างธรรมาภิบาล

๒๑. คณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และ
อุตสาหกรรม

๒๒. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการ
คุ้มครองผู้บริโภค

หากมีความจำเป็นหรือเห็นสมควรวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มขึ้นหรือลดจำนวนคณะกรรมการลงเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกิน ๒ คณะ เว้นแต่สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะ ส่วนสมาชิกผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาอื่นอีกไม่ได้

๒. คณะกรรมการวิสามัญ หมายถึง กรรมการที่สภาแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น มีจำนวนตามที่ที่ประชุมสภากำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการ สภาจะตั้ง

คณะกรรมการวิสามัญขึ้นในกรณีที่สภาพิจารณาเห็นว่า มีเหตุผล และความจำเป็นในกิจการของสภา ซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของคณะกรรมการสามัญ คณะใดคณะหนึ่งหรือเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมการวิสามัญหลายคณะ ควรจะได้รับความเห็นจากผู้มีความรู้และผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ หรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อคณะกรรมการวิสามัญได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการวิสามัญก็จะสิ้นสภาพไป

สำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญของสภา ผู้แทนราษฎรจะเลือกจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน ๑ ใน ๔ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ จะตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้น จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน ๑ ใน ๖ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการที่เหลือให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอมา ให้ตั้งจากผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน ๑ ใน ๖ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการที่เหลือให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าชื่อเสนอมาที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ ให้ตั้งจากผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และให้ตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยให้มีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งให้ตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน ๑ ใน ๖ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการที่เหลือให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภา

จำนวนคณะของคณะกรรมการวิสามัญจะไม่มี การกำหนดไว้แน่นอนเหมือนกับคณะกรรมการสามัญประจำสภา และ จะตั้งขึ้นเมื่อใดขึ้นอยู่กับมติของสภาที่จะพิจารณา ส่วนจำนวน กรรมการในแต่ละคณะก็ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ละสภาจะ กำหนดจำนวนกรรมการเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น

๓. คณะกรรมการร่วมกัน หมายถึง กรรมการที่ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่งตั้งขึ้นเพื่อพิจารณำญหาาร่วมกัน อันประกอบด้วยบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดเพื่อ ทำหน้าที่ร่วมกันพิจารณำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ ความเห็นชอบแล้ว และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วก็จะสิ้นสภาพไป เช่นเดียวกับคณะกรรมการวิสามัญ และเมื่อพิจารณาเสร็จจะต้อง รายงานผลการพิจารณาและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาทั้งสอง หากสภาทั้ง สองเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง พระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป แต่หากสภา ใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

๔. คณะกรรมาธิการเต็มสภา หมายถึง คณะกรรมาธิการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมาธิการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการเต็มสภาจะเกิดขึ้นในกรณีของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๒ ขั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นก็ได้ และสภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียวเป็น ๓ วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบเป็นคณะกรรมาธิการพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

๕. คณะกรรมาธิการร่วมกันของรัฐสภา หมายถึง คณะกรรมาธิการที่เกิดขึ้นจากการแต่งตั้งของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ทั้งนี้ กรรมาธิการซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา กรรมาธิการร่วมกันของรัฐสภามีหน้าที่พิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามอบหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ ดังนี้

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘
- (๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑
- (๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ยกร่างว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ตามมาตรา ๒๒
- (๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๓
- (๕) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ตามมาตรา ๑๒๗
- (๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๒๗
- (๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๒๘
- (๘) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๗
- (๙) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๔๕
- (๑๐) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๑๕๑
- (๑๑) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไปตามมาตรา ๑๕๓ วรรคสอง
- (๑๒) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๗๖
- (๑๓) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๗๙

(๑๔) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
ตามมาตรา ๑๘๙

(๑๕) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบ
หนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐

(๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑
นอกจากนี้ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่
คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๖
ของรัฐธรรมนูญว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หากสภา
ผู้แทนราษฎรมิมีความเห็นชอบ และคะแนนเสียงที่ไม่ให้ความ
เห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด
เท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีก
ครั้งหนึ่ง หากรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้
เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ
ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่าง
พระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงาน
และเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภามี
มติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้น
ทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และ
ประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความ
เห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

๖. คณะกรรมการตามมาตรา ๑๒๑ ของรัฐธรรมนูญ
คณะกรรมการประเภทนี้จะมีเฉพาะในวุฒิสภาเท่านั้น ในกรณีที่มี

วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการธิการสามัญขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกิน ๑๕ คน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็นสำหรับตำแหน่งนั้นเป็นกรณี ๆ ไป โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีฐานะเป็นคณะกรรมการธิการสามัญของวุฒิสภา

ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการชุดนี้ได้ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อดังกล่าว พร้อมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ อันจำเป็นแล้ว จะรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของวุฒิสภาต่อไป

สำหรับการตั้งกรรมการธิการสามัญดังกล่าว จะตั้งจากสมาชิกที่คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาเสนอชื่อจำนวน ๓ คน จำนวนที่เหลือให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อสมาชิกที่คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเสนอจากกรรมการคณะนั้น ๆ คณะละ ๑ คน ส่วนการประชุมคณะกรรมการให้กระทำการลับ

ขอบเขตอำนาจหน้าที่

กรรมการมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามอบหมาย แล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่สภากำหนด

๑.๑ พิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนที่สภาจะลงมติรับหลักการในวาระที่ ๑

๑.๒ พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภามีมติรับหลักการแล้ว ในการนี้คณะกรรมการมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดในร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และในขณะเดียวกันสมาชิกอื่นก็มีสิทธิเสนอคำแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้ด้วย

๒. กระทำกิจการใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาและต้องระบุดูโดยชัดแจ้งไว้ในมติของสภาเป็นกรณี ๆ ไป แล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่กำหนด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำ หรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ และให้คำสั่งเรียกดังกล่าวมีผลบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คำสั่งเรียกเช่นนั้นมิให้ใช้บังคับกับผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษาอรรถคดีหรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินหรือกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยตรงในแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งให้รัฐมนตรีซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบและมีคำสั่งให้บุคคลนั้นดำเนินการตามที่คณะกรรมการมีคำสั่ง เว้นแต่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ให้ถือว่าเป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามที่คณะกรรมการมีคำสั่ง โดยการกระทำหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวให้ได้รับเอกสิทธิ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับสมาชิกรัฐสภา

วิธีการตั้งกรรมการ

การเลือกและการแต่งตั้งกรรมการเป็นอำนาจของสภา โดยที่ประชุมสภามีอำนาจเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาซึ่งมีขั้นตอนในทางปฏิบัติทั่วไปพอสรุปได้ดังนี้

๑. สภาจะพิจารณากำหนดจำนวนกรรมการที่ตั้งว่าควรมีจำนวนเท่าใด ซึ่งถ้ารัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับกำหนดไว้แล้ว ก็ให้ถือตามนั้น

๒. สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้ไม่เกินจำนวนกรรมการ และการเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน

๓. การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการถ้ามีการเสนอชื่อกรรมการเท่ากับจำนวนกรรมการทั้งหมด

ให้ถือว่าผู้ถูกเสนอชื่อนั้นเป็นผู้ที่ได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อมากกว่าจำนวนกรรมมาธิการทั้งหมดให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

การดำเนินงานของคณะกรรมการมาธิการ

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการมาธิการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาดังกล่าว อาจแบ่งการดำเนินงานออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ การประชุม และการดำเนินกิจการ

การประชุมคณะกรรมการมาธิการ

จากข้อบังคับการประชุมสภาโดยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้กำหนดลักษณะการประชุมคณะกรรมการแตกต่างจากการประชุมสภา กล่าวคือรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การประชุมสภามีลักษณะเป็นการเปิดเผย ประชาชนสามารถเข้าฟังการประชุมได้ ส่วนการประชุมคณะกรรมการผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ คือ

๑. สมาชิก
๒. รัฐมนตรี
๓. บุคคลซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาต

ดังนั้น ประชาชนทั่วไปจึงไม่มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ ส่วนในกรณีประชุมลับ บุคคลที่จะเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการได้ก็เฉพาะแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และต้องได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุมเท่านั้น

ในการประชุมคณะกรรมการมาธิการจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม หากเป็นการประชุมคณะกรรมการที่จะมีการลงมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

สำหรับการประชุมคณะกรรมการร่วมกันนั้น ต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติ

การลงมติของคณะกรรมการให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ กรรมการคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเท่ากันให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

การดำเนินกิจการอื่น ๆ

การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมการก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดอื่น ๆ อันจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ และเป็นส่วนหนึ่งในเหตุและผลที่จะนำเสนอในรายงานเพื่อสภาพิจารณาต่อไป การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมการ อาทิ การจัดสัมมนา การเดินทางไปประชุม ศึกษาดูงานและดูสภาพข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรค

ข้อขัดข้อง และความเดือดร้อนของประชาชนในต่างจังหวัด การเดินทางไปศึกษาดูงานในต่างจังหวัด และในต่างประเทศ เป็นต้น

ประธานของที่ประชุม

โดยปกติคือประธานคณะกรรมการธิการ เว้นแต่เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ อาจมอบให้รองประธานหรือเลือกกรรมการคนหนึ่งคนใดเป็นประธานเฉพาะคราวทำหน้าที่แทนได้ โดยมีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับ อนึ่ง ประธานคณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. นัดประชุมคณะกรรมการ
๒. เป็นประธานของที่ประชุมคณะกรรมการ
๓. การลงลายมือชื่อในเอกสาร
๔. การนัดผู้แปรญัตติ
๕. การรายงานผลต่อที่ประชุมสภา
๖. การแถลงผลงานของคณะกรรมการ

เลขานุการของที่ประชุม

เลขานุการคณะกรรมการมีความสำคัญต่อการประชุมมากเพราะมีหน้าที่ช่วยประธานของที่ประชุมในด้านต่าง ๆ เช่นติดตามผลการประชุมในแต่ละครั้งที่ประชุมมีมติเป็นเช่นไร เพราะอาจมีการทบทวนมติใหม่หลายครั้ง นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ช่วยประธานในการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนและถูกต้องด้วยระเบียบวิธีปฏิบัติตลอดจนติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมาธิการ

กรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

๑. อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
๒. ตาย
๓. ลาออก
๔. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
๕. สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
๖. ขาดการประชุม ๓ ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และไม่ได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการทราบ

ส่วนกรรมาธิการของวุฒิสภา จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีนี้

๑. สมาชิกถึงคราวออกตามวาระ
๒. ตาย
๓. ลาออก
๔. คณะกรรมการครบวาระ
๕. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
๖. วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

การตั้งคณะอนุกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการ แล้วรายงานคณะกรรมาธิการภายในเวลาที่คณะกรรมาธิการกำหนด

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการกระทำกิจการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ประธาน คณะอนุกรรมการขออนุญาตขยายเวลาต่อที่ประชุมคณะ กรรมการ

คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยอนุกรรมการ มีจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน โดยให้ตั้งจากบุคคลที่เป็นกรรมการใน คณะนั้น มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนอนุกรรมการ ทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่กรรมการ เสนอ

ประโยชน์ของระบบกรรมการ

๑. ช่วยแบ่งเบาภาระของสภา เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐสภาได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทุกขณะ และมีความสลับซับซ้อน มากยิ่งขึ้น ซึ่งสภาไม่อาจจะพิจารณาได้อย่างละเอียดรอบคอบ จำเป็น จะต้องมอบหมายให้คณะกรรมการช่วยเหลือพิจารณากลับกรอง เพื่อสภาจะได้วินิจฉัยปัญหา หรือกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมี ประสิทธิภาพทั้งยังประหยัดเวลาให้สภาอีกด้วย

๒. ทำให้ได้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในกรณีที่สภามีปัญหา ที่จะต้องพิจารณา และต้องอาศัยความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น โดยเฉพาะก็สามารถแต่งตั้งบุคคลนั้นประกอบเป็นคณะกรรมการได้

๓. ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะปัญหา ต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบอย่างแท้จริงจาก ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ ทั้งได้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุก ฝ่ายโดยใกล้ชิด

เอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับยกเว้นบางประการในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการ

เอกสิทธิ์ในทางรัฐสภา หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับการยกเว้นบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือการดำเนินงานในด้านรัฐสภาอันเป็นอำนาจพิเศษที่จะประกันให้สมาชิกรัฐสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในรัฐสภาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งทางด้านความคิดและร่างกาย

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกรัฐสภา ดังนี้

๑. เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองให้ไม่ต้องรับความผิด หมายถึง การให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิกรัฐสภาในการปฏิบัติหน้าที่บางประการได้อย่างอิสระโดยไม่มีความผิดใด ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้โดยชัดเจน ดังนี้

๑.๑ เอกสิทธิ์ในการออกเสียงลงคะแนน

๑.๒ เอกสิทธิ์ในการแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และที่ประชุมคณะกรรมการ

เอกสิทธิ์ดังกล่าวย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณา รายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม รวมทั้ง

ผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น ตลอดจนให้ความคุ้มครองถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ในที่ประชุมคณะกรรมการด้วย

ยกเว้นกรณีที่มีการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากสมาชิกรัฐสภาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม โดยได้กล่าวถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น และถ้อยคำดังกล่าวไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาแล้ว เอกสิทธิ์ดังกล่าวจะไม่คุ้มครองแก่สมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำนั้น

ในกรณีดังกล่าว ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ประธานแห่งสภานั้นจะต้องจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

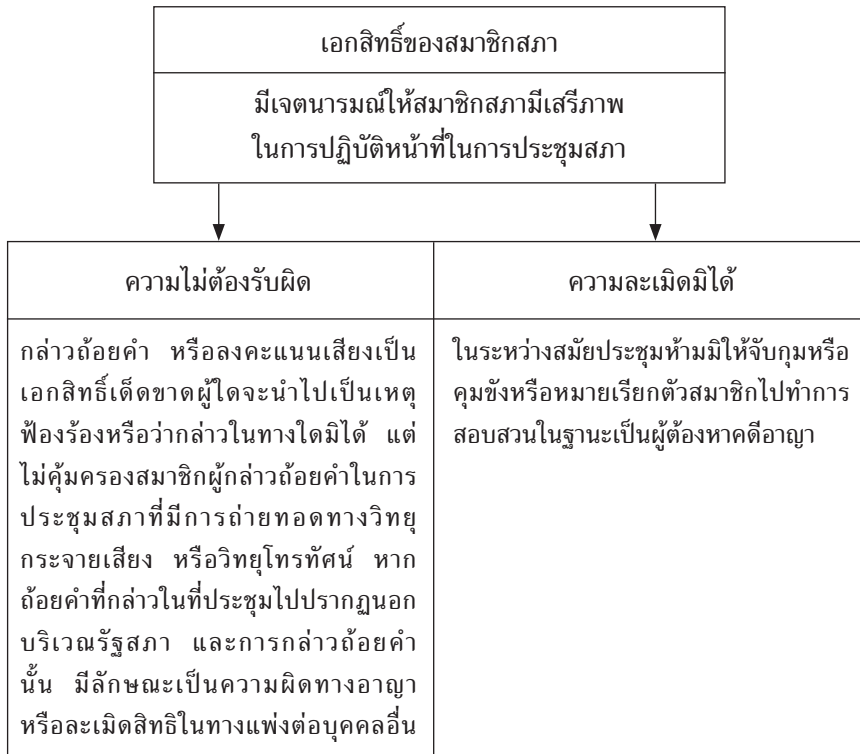
๒. เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครอง หมายถึง การให้สิทธิพิเศษที่สมาชิกรัฐสภาจะได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากความผิดทั้งทางด้านนิตินัยและพฤตินัยในระหว่างสมัยประชุมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาร่วมประชุมสภาได้โดยอิสระไม่มีอุปสรรคขัดขวาง โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกรัฐสภาดังนี้

๒.๑ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกจับกุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม

๒.๒ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

๒.๓ เอกสิทธิ์ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

เอกสิทธิ์

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๘ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากบุคคลดังต่อไปนี้

๑. ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๓ คน

๒. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด โดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

๓. ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

๔. ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

การสรรหาและการคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ และสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์หรือสังคมศาสตร์อื่น จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และ ประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ ๑ คน เป็นกรรมการทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มิเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว แล้วให้เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกพร้อมความยินยอมของผู้นั้นต่อประธานวุฒิสภา มติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการสรรหาในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกตาม (๑) ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ถ้ากรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหา พร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภาและมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์

ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ไม้อาจสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๑) ได้ภายในเวลาที่กำหนด ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน ๓ คน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวน ๒ คน เป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการตาม (๑) แทน

ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปีบริบูรณ์
๓. เคยเป็นรัฐมนตรี ตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ หรือเคยเป็นทนายความที่ประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี นับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ
๔. ไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้
 - เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

- อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
 - ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่
- ขอด้วยกฎหมาย
- วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
 - ติดยาเสพติดให้โทษ
 - เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- ทุจริต
- ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดย
- หมายของศาล
- เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายัง
- ไม่ถึง ๕ ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- หรือความผิดลหุโทษ
- เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ
- หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่า
- กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สิน
- ตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น
- ผิดปกติ
- อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทาง
- การเมืองตามมาตรา ๒๖๓ หรือ
- เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
๕. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา
- ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๖. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ ๓ ปีก่อนดำรงตำแหน่ง

๗. ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่บุคคลใดได้รับการคัดเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว บุคคลนั้นจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา

การพ้นจากตำแหน่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

๑. ตาย
๒. มีอายุครบ ๗๐ ปีบริบูรณ์
๓. ลาออก
๔. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น
๕. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
๖. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ
๗. ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การ ที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด
๘. ประกอบวิชาชีพอิสระ
๙. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
๑๐. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๙ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

๑. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น

๒. รับฟ้องจากประชาชนโดยตรงในเรื่องที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

๓. วินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่ ๒ องค์กรขึ้นไป

๔. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามของ กรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี

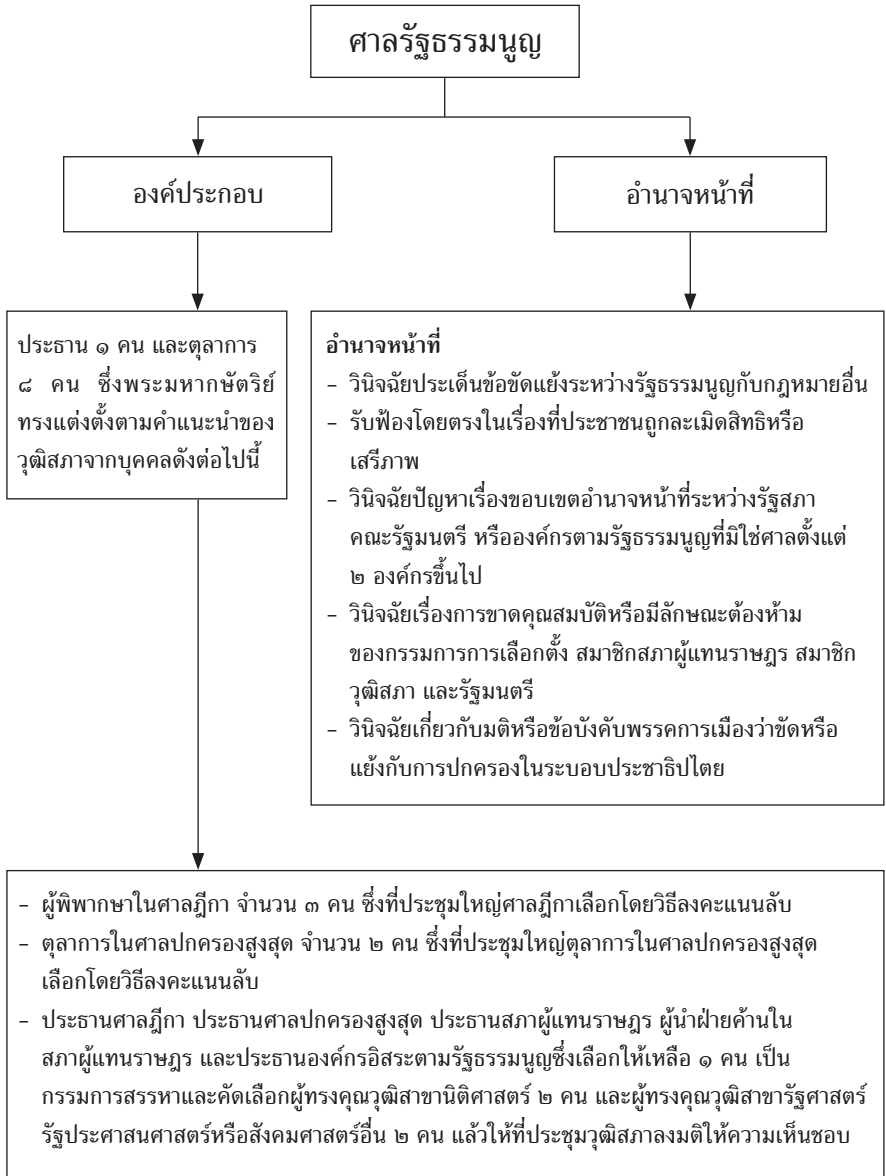
๕. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติ หรือข้อบังคับของพรรคการเมือง ว่าขัดหรือแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการปฏิบัติหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

หนังสือคณะรัฐมนตรี

สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ศาลปกครอง

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ศาลปกครองเป็นองค์กรอิสระไม่สังกัดหน่วยงานใดของรัฐ และแยกต่างหากจากศาลอื่น โดยมีหน่วยธุรการเป็นอิสระขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด

ศาลปกครอง ประกอบด้วย ศาลปกครองสูงสุด และศาลปกครองชั้นต้น และอาจมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

ในศาลปกครองจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ซึ่งประกอบด้วย

๑. ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ
๒. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๙ คน ซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครอง และได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยตนเอง
๓. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา ๒ คน และจากคณะรัฐมนตรีอีก ๑ คน

อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง

ศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้

อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยงานดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในหมวด ๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวน ๕ คน ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีก ๔ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ โดยประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง

คุณสมบัติของกรรมการการเลือกตั้ง

กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปีบริบูรณ์
๓. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
๔. ไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

- เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่

ชอบด้วยกฎหมาย

- วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- ตีดยาเสพติดให้โทษ
- เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

ทุจริต

- ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดย

หมายของศาล

- เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง ๕ ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

- เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

- เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

- อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๖๓ หรือ

- เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

๕. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา
ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๖. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของ
พรรคการเมืองในระยะ ๓ ปีก่อนดำรงตำแหน่ง

๗. ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน
กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการ
ตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นอกจากนี้ กรรมการการเลือกตั้งต้อง

๑. ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

๒. ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ
รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือ
ที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

๓. ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การ
ที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็น
ลูกจ้างของบุคคลใด

๔. ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

กรรมการการเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๗ ปี
นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียง
วาระเดียว

กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

๑. ตาย

๒. มีอายุครบ ๗๐ ปีบริบูรณ์

๓. ลาออก
๔. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
๕. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ
๖. ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด
๗. ประกอบวิชาชีพอิสระ
๘. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
๙. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท
๑๐. ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น

องค์ประชุม

การประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีกรรมการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนกรรมการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๓ คน จึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติ

การลงมติในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก เว้นแต่การลงมติวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง ให้ใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๔ ใน ๕ ของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุม โดยประธานในที่ประชุมและกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมต้องลงคะแนนเสียงเพื่อมีมติ และให้กรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ในกรณีที่ใช้คะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๑. ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

๒. ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็น หรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

เพื่อให้การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

๓. วางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

๔. วางระเบียบเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งขององค์การเอกชน

๕. วางระเบียบเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามมิให้ปฏิบัติของพรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการตอบข้อหาหรือของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ โดยต้องตอบข้อหาหรือภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อหาหรือ และจะปฏิเสธไม่ตอบข้อหาหรือเพราะเหตุที่เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้นมิได้

๖. วางระเบียบหรือให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้

ผู้นั้นมาปฏิบัติหน้าที่แทน

(ข) ให้ความเห็นชอบในการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

(ค) วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐ เพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง หรือให้ความเห็นชอบในการดำเนินการดังกล่าว

ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ รวมทั้งคำนึงถึงความสุจริตและเที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสที่ทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

๗. กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคมเงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผยและการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

๘. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๙. ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

๑๐. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๑๑. ส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคณใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงหรือส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง

๑๒. สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริต

และเที่ยงธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบ
ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๑๓. ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหาสมาชิก
วุฒิสภา และผลการออกเสียงประชามติ

๑๔. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วย
ราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ
สนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการ
ช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งขององค์การเอกชน ทั้งนี้
การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะ
กรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๑๕. วางระเบียบเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ได้รับ
การแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุน
การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ

๑๖. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและ
ข้อสังเกตเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

๑๗. ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอื่น หรือกฎหมาย
อื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวน ๓ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้ และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปีบริบูรณ์ ในวันสมัคร
๓. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
๔. ไม่เคยเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
๕. ไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง
๖. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น
๗. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือผู้มีตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ ๓ ปี ก่อนวันสมัคร

๘. ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๙. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

๑๐. ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่เกิดภัยไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

๑๑. ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เพราะกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

๑๒. ไม่เคยถูกวินัยจรรยาบรรณหรือมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ

๑๓. ไม่เคยถูกถอดถอนจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ

๑๔. ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ

๑๕. ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ตรวจการแผ่นดินพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

๑. ตาย

๒. มีอายุครบ ๗๐ ปี บริบูรณ์

๓. ลาออก

๔. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด

๕. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

๖. ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

๗. กระทำการอันเป็นการต้องห้าม ดังนี้

(๑) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

๘. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน
ในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนือ
อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ
หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของ
ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ
รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่
ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือไม่
ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือ
การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
และองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการพิจารณา
พิพากษาอรรถคดีของศาล

(ง) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒. ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

๓. ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการ
ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมตลอดถึงข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญในกรณีเห็นว่าจำเป็น

๔. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วย

การใช้อำนาจหน้าที่ตามข้อ ๑ (ก) (ข) และ (ค) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการเมื่อมีการร้องเรียน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวมหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและสอบสวนโดยไม่มี การร้องเรียนได้

ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ เมื่อเห็นว่ามีกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

(๒) กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของบุคคลใดตามข้อ ๑ (ก) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย

คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ช.” ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ๑ คน และกรรมการอื่นอีก ๘ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา และให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ กรรมการ ป.ป.ช. มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๙ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

การสรรหาและการเลือกกรรมการให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการจำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เลือกกันเองให้กรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสรรหา และให้คณะกรรมการสรรหามีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกจำนวน ๙ คน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการ

สรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกตาม (๑) ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหาพร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภา และมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ไม้อาจสรรหาบุคคลตาม (๑) ได้ภายในเวลาที่กำหนดไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวน ๓ คน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวน ๒ คน เป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการตาม (๑) แทน

ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ต้องเป็นผู้ซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปีบริบูรณ์
๓. เคยเป็นรัฐมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ หรือเคยเป็นทนายความ หรือผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชน หรือผู้ประกอบวิชาชีพที่มีองค์การวิชาชีพตามกฎหมาย โดยประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี นับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ ซึ่งสภาทนายความ หรือองค์การพัฒนาเอกชน หรือองค์การวิชาชีพนั้นให้การรับรองและเสนอชื่อเข้าสู่กระบวนการสรรหา

ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

๑. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
๒. เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ ๓ ปี ก่อนดำรงตำแหน่ง

๓. เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๔. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

๕. อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

๖. ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

๗. วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

๘. ตัดยาเสพติดให้โทษ

๙. เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
ทุจริต

๑๐. ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมาย
ของศาล

๑๑. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมา
ยังไม่ถึง ๕ ปี ในวันได้รับการเสนอชื่อ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ
โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

๑๒. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกในความผิดฐานทุจริตต่อ
หน้าที่

๑๓. เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ
หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่า
กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

๑๔. เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะรื้อรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

๑๕. อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจากกรณีจิตใจไม่เย็นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบภายในเวลาที่กำหนด หรือจงใจยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

๑๖. เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

ผู้ได้รับความเห็นชอบเป็นกรรมการต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

เมื่อวุฒิสภาให้ความเห็นชอบบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตน

ได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระตาม (๔) แล้ว ซึ่งต้องกระทำภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบ แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบให้เป็นกรรมการ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(๑) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อวุฒิสภามาตามหมวด ๕ การถอดถอนจากตำแหน่ง

(๒) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเพื่อส่งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๖ การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญ

(๓) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (๒) และเจ้าหน้าที่ของรัฐรั่วรัวยผิดปกติเพื่อร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

(๔) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (๒) หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองรั่วรัวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือความผิดที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่ง

ดังกล่าว หรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทำความผิด
ในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการด้วยตามที่
คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๕) กำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องยื่น
บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๖๔ ของ
รัฐธรรมนูญ

(๖) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้ง
ความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ
ทรัพย์สินและหนี้สินตามหมวด ๓ การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน
ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(๗) กำกับดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

(๘) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเปิดเผยบัญชีแสดง
รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของผู้ดำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา
และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๙) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการยื่นบัญชีแสดง
รายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้บริหาร
ท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชี
แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามหมวด ๓ การตรวจสอบ
ทรัพย์สินและหนี้สิน

(๑๐) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

(๑๑) เสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนงานโครงการของ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันหรือปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ ยุติธรรม

(๑๒) ดำเนินการส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ยกเลิกหรือเพิกถอนสิทธิหรือ เอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้อนุมัติหรืออนุญาตให้สิทธิประโยชน์ หรือออกเอกสารสิทธิแก่บุคคลใดไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือ ระเบียบของทางราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ทางราชการ

(๑๓) ดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้าง ทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม การทุจริต

(๑๔) ดำเนินการเกี่ยวกับด้านการต่างประเทศโดยเป็น ศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน

และปราบปรามการทุจริต ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศในการต่อต้านการทุจริต

(๑๕) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขาธิการ

(๑๖) แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

(๑๗) ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้บัญญัติหรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่เป็นการตัดอำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะดำเนินคดีตามที่เห็นสมควรต่อไป หรืออาจส่งเรื่องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบรับไปดำเนินการต่อไปก็ได้

การประชุมของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ไม่ว่าเป็นการลงมติในการวินิจฉัย หรือให้ความเห็นชอบตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

การตรวจเงินแผ่นดินกระทำได้โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ๑ คน และกรรมการอื่นอีก ๖ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง และด้านอื่น โดยให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน มาจากการสรรหาและคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหา จำนวน ๗ คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจำนวน ๑ คน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวน ๑ คน โดยบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกต้องมีใช้ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกบุคคลดังกล่าว จะต้องเป็นไปเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความซื่อสัตย์ สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และเพื่อให้ได้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน ให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยการดำเนินการที่เกี่ยวกับวินัยทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ และให้คดีที่พิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังในเรื่องดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีจำนวน ๗ คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ๑ คน และกรรมการอื่นอีก ๖ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

ประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่

ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

๒. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณี que เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณี que เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด ในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

๔. ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณี que เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหา การละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๕. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๖. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ ด้านสิทธิมนุษยชน

๗. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่าง หน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

๘. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

๙. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ	จำนวน	วาระการดำรงตำแหน่ง
องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ		
๑. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	๕ คน	๗ ปี
๒. ผู้ตรวจการแผ่นดิน	๓ คน	๖ ปี
๓. คณะกรรมการ ป.ป.ช.	๙ คน	๙ ปี
๔. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	๗ คน	๖ ปี
องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ		
๑. องค์กรอัยการ	-	-
๒. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๗ คน	๖ ปี
๓. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	-	-

การตรวจสอบทรัพย์สิน

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มีอยู่จริง โดยทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องแสดงรายการให้รวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศและให้รวมถึงทรัพย์สินของตนที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ดังนี้

(๑) ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตาย ในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่งนอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ยังมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันครบ ๑ ปี นับแต่วันที่พ้น

จากตำแหน่งอีกครั้งหนึ่ง โดยให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี ด้วย

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ยื่นพร้อมสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย

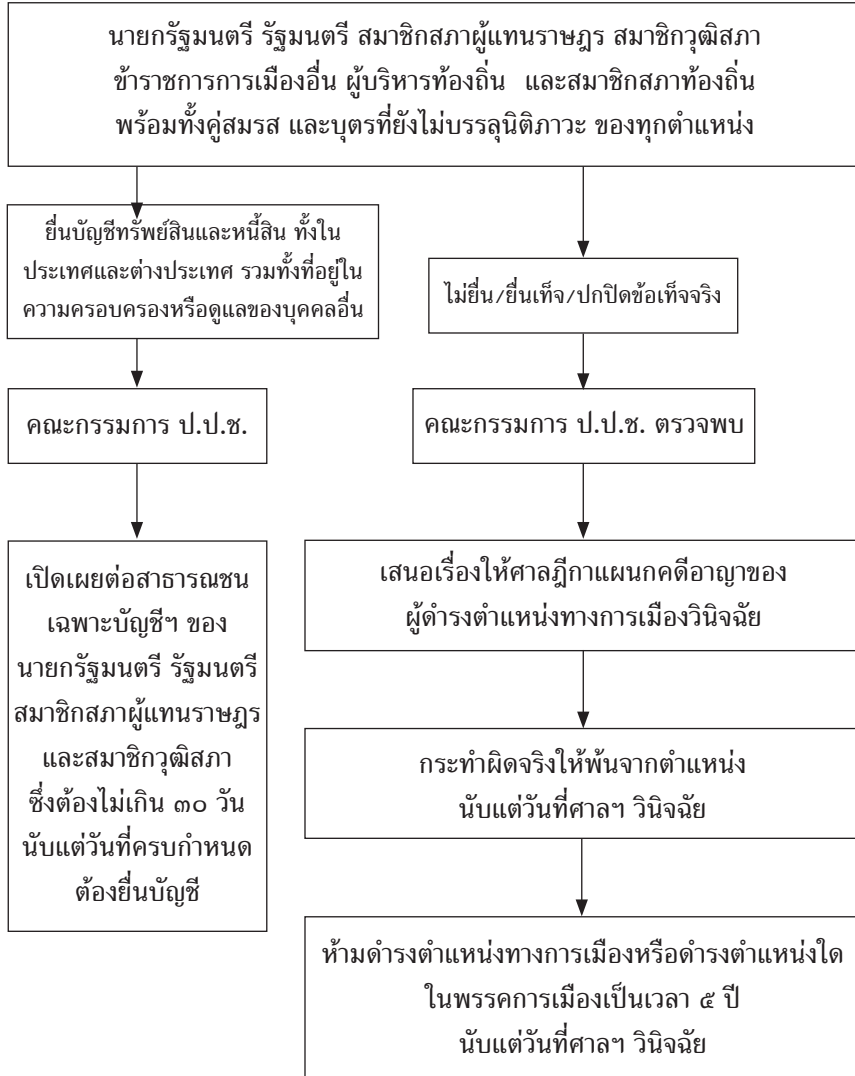
บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว ส่วนบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นจะเปิดเผยได้ต่อเมื่อการเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือในกรณีที่เจ้าของบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นยินยอมให้มีการเปิดเผย

เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยต่อไป ถ้าศาลวินิจฉัย

ชี้ขาดตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอแล้ว ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ในวันที่ศาลวินิจฉัย และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ศาลวินิจฉัยด้วย แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำให้ใน ตำแหน่งดังกล่าว รวมทั้งการได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งหรือ ประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น ทั้งนี้ หากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นั้นพ้นจากตำแหน่งก่อนวันที่ความปรากฏต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ระยะเวลา ๕ ปี ให้นับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือตาย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำการตรวจสอบความ เปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้นั้น แล้วจัดทำรายงานผล การตรวจสอบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา หากปรากฏว่ามี ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งเอกสาร ทั้งหมดที่มีอยู่พร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองเพื่อให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของ แผ่นดินต่อไป

การแสดบญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์เป็นส่วนหนึ่งในหมวดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งกำหนดขึ้นมาให้เกิดความชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คู่สมรส บุตร และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ผู้ร่วมดำเนินการหรือผู้ได้รับมอบหมายให้กระทำการ โดยการได้หรือการเสียประโยชน์ฝ่ายหนึ่งย่อมได้แก่การเสียหรือการได้ประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “ผลประโยชน์ขัดกัน” และจะก่อให้เกิดสถานการณ์ขาดจริยธรรมยากต่อการตัดสินใจ ทำให้ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่จึงขัดกันในลักษณะที่ผลประโยชน์ส่วนตนได้มาจากการเสียไปซึ่งประโยชน์สาธารณะ

ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำการที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ของสาธารณะ รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดข้อห้ามสำหรับสมาชิกวุฒิสภานายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ดังนี้

๑. ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น

๒. ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

๓. ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

๔. ไม่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ จะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

โดย ข้อ ๒ ข้อ ๓ และข้อ ๔ ให้ใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้กระทำการตามที่กล่าวมาด้วย โดยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่

ดำเนินธุรกิจ โดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็น
ลูกจ้างของบุคคลใด ก็ได้ด้วย

ข้อห้ามในการใช้ตำแหน่งทางการเมือง

สมาชิกรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ต้องไม่ใช่
สถานะหรือตำแหน่งของตนเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์
ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือ
ทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำ
ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของ
รัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

๒. การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และ
เลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและ
มิใช่ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ
หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการ
ส่วนท้องถิ่น หรือ

๓. การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
และมิใช่ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ
หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วน
ท้องถิ่น พ้นจากตำแหน่ง

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วน
หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็น
หุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่

กฎหมายบัญญัติ หรือกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทมิได้ แต่ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นดังกล่าวต่อไป ก็ให้ผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้ผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในจำนวนที่เกินสิทธิให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นเข้ามาจัดการแทนได้ ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของผู้นั้นด้วย

การถอดถอนจากตำแหน่ง

วุฒิสภามีอำนาจดำเนินการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลปกครองสูงสุด หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร รองอัยการสูงสุด ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงหรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับอื่นที่เทียบเท่า ออกจากตำแหน่งได้ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีพฤติการณ์ร้ายชัดผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น แบ่งได้ ๒ กรณี คือ

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอน

ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้ คำร้องขอจะต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งนั้นกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

๒. สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้

กรณีประชาชนร้องขอให้ถอดถอน ต้องมีผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อจำนวนไม่เกิน ๑๐๐ คน เพื่อดำเนินการจัดทำคำร้องและรับรองลายมือชื่อของประชาชนที่เข้าชื่อจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน

เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องขอแล้ว ให้ดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาว่าคำร้องขอถูกต้องและครบถ้วนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญฯ ให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ในกรณีที่เห็นว่าถูกต้องและครบถ้วนแล้ว ให้ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว และเมื่อไต่สวนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา โดยในรายงานดังกล่าวต้องระบุให้ชัดเจนว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องขอข้อใดมีมูลหรือไม่ เพียงใด มีพยานหลักฐานที่ควรเชื่อได้อย่างไร พร้อมทั้งระบุข้อยุติว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรด้วย

ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล นับแต่วันดังกล่าวให้ผู้ที่ถูกกล่าวหางดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าวุฒิสภาจะมี

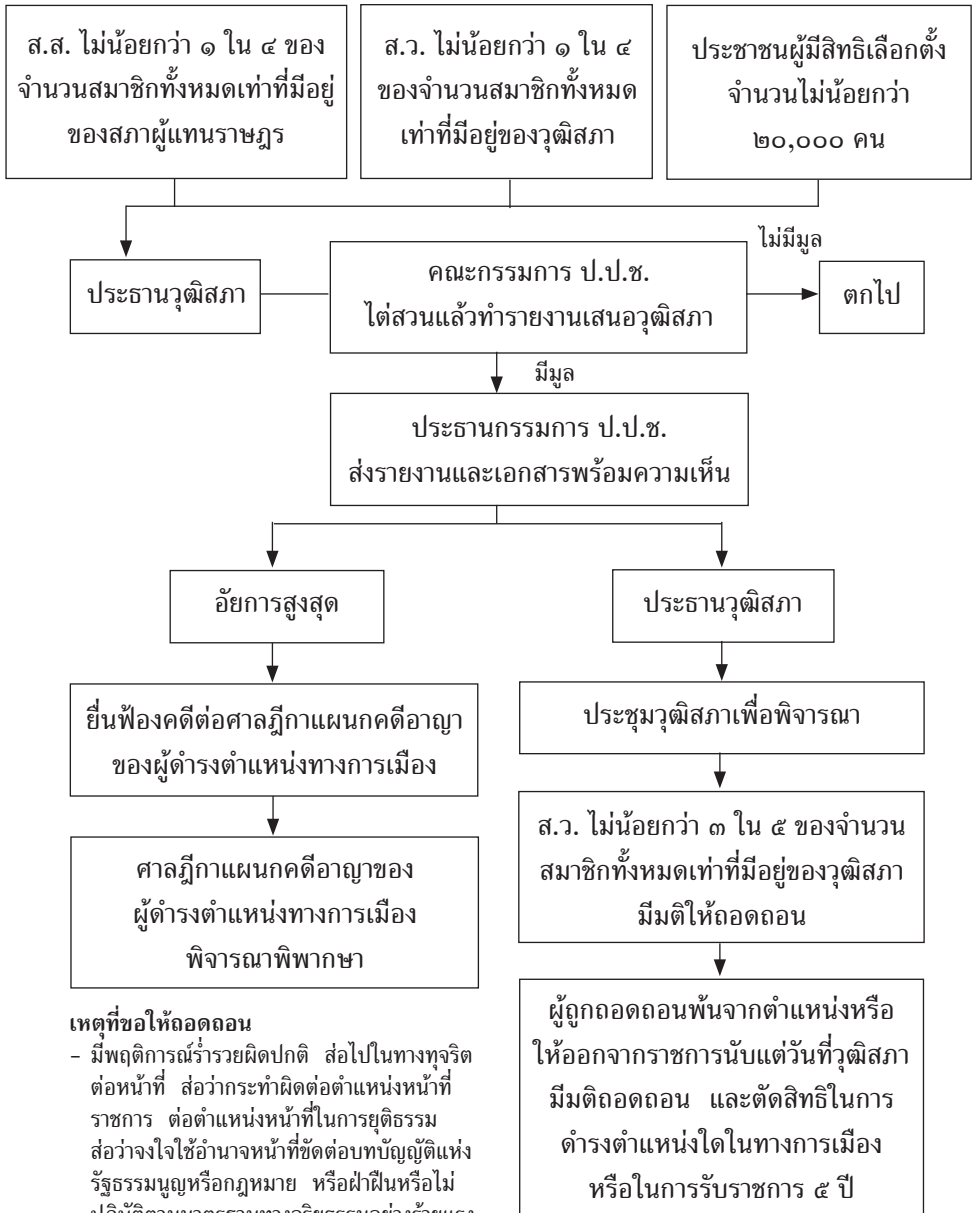
มติ และให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภา พิจารณาโดยเร็ว และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้า คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหา ข้อนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานให้ประธาน วุฒิสภานอกสมัยประชุม ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้ประธานรัฐสภา ทราบ เพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียก ประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าว และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในการพิจารณาของวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภามีอิสระใน การออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ผู้ที่ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งจะพ้นจากตำแหน่งหรือ ให้ออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และตัดสิทธิ ผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็น เวลา ๕ ปี ซึ่งมตินี้ให้เป็นที่สิ้นสุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคล ดังกล่าวโดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกไม่ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือน การพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง

การถอดถอนจากตำแหน่ง

เหตุที่ขอให้ถอดถอน

- มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริต ต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ผู้ถูกถอดถอนพ้นจากตำแหน่งหรือให้ออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติถอดถอน และตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมืองหรือในการรับราชการ ๕ ปี

การดำเนินคดีอาญากับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีผู้กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ร่ำรวยผิดปกติ กระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และรวมถึงกรณีที่บุคคลดังกล่าวหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลดังกล่าว เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว เว้นแต่ในกรณีที่ผู้กล่าวหามิใช่ผู้เสียหาย และคำกล่าวหาไม่ระบุพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะไม่ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงก็ได้

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าวจะยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือจะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระที่มาจาก

ผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ก็ได้ แต่ต้องเลือกยื่นคำร้องทางใดทางหนึ่ง ซึ่งถ้าผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว จะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ต่อเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่รับดำเนินการไต่สวน ดำเนินการล่าช้าเกินสมควร หรือดำเนินการไต่สวนแล้วเห็นว่าไม่มีมูลความผิดตามข้อกล่าวหา

ในกรณีที่ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลความผิด ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาอันเป็นอันตกไป

ส่วนกรณีที่ยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระนั้น ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอาจจะตั้งผู้ไต่สวนอิสระ หรือจะส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนแทนการแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระก็ได้

เมื่อผู้ไต่สวนอิสระได้ดำเนินการไต่สวนหาข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทำความเห็นแล้ว ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาโดยเร็ว และส่งสำนวนและความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป

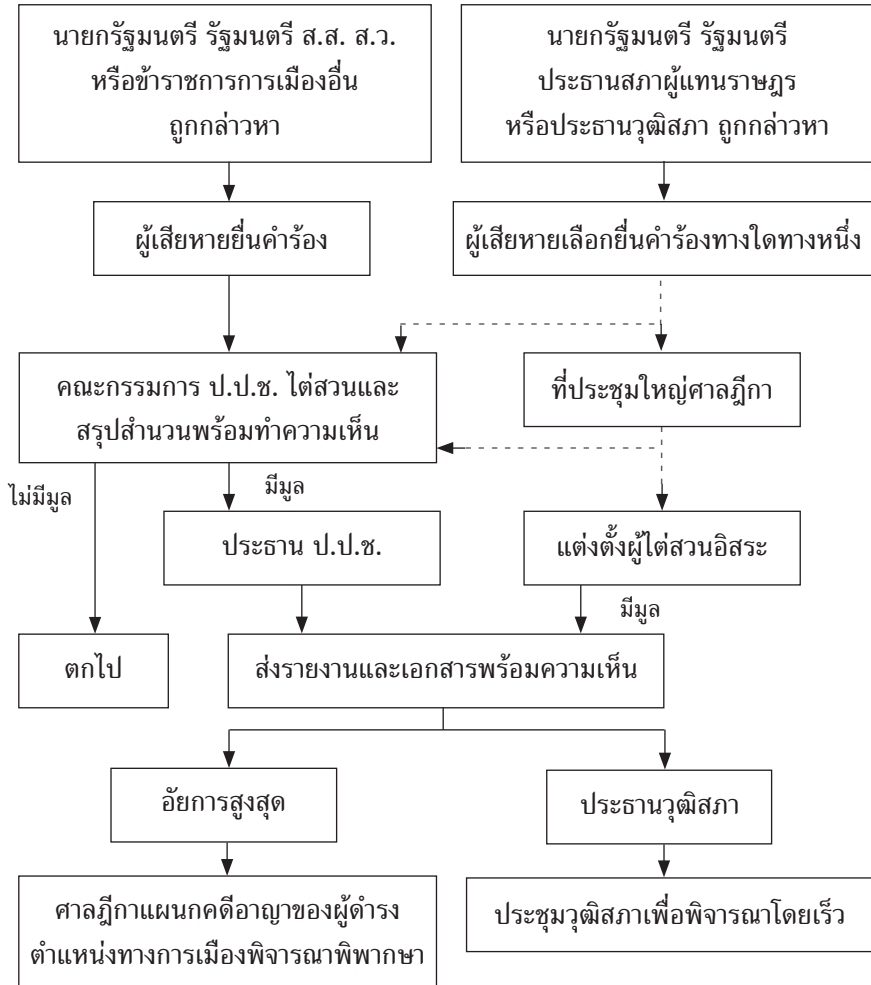
ในการพิจารณาคดี ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นคำร้องขอของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือของผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และให้ศาลฎีกาฯ มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

นอกจากนี้ ยังมีให้นำเรื่องความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีด้วย โดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาคดีและคุมขังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างสมัยประชุมได้ การพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือพร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำสั่งและคำพิพากษาให้เปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีและผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิได้คำพิพากษาได้

ในการดำเนินคดีอาญานี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เหตุที่กล่าวหา

๑. ร่ำรวยผิดปกติ
๒. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา
๓. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น หรือ
๔. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
๕. เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด
เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นครั้งแรก เพื่อกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะต้องมีกลไกและระบบในการดำเนินงานเพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการกระทำเพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันทางการเมืองเป็นที่ยอมรับของประชาชน ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย และให้ดำเนินการดังนี้

๑. ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรายงานการกระทำดังกล่าวต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือสภาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมดังกล่าว

๒. หากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณาดำเนินการ โดยให้ถือเป็นเหตุที่จะถูกวุฒิสภาถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

๓. ในกรณีที่การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมมีลักษณะร้ายแรงหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการดำเนินการของผู้รับผิดชอบจะไม่ใช่ไปด้วยความเป็นธรรม ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินไต่สวนและเปิดเผยผลการไต่สวนต่อสาธารณะได้

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินยังมีหน้าที่เสนอแนะหรือให้คำแนะนำในการจัดทำหรือปรับปรุงประมวลจริยธรรม และส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีจิตสำนึกในด้านจริยธรรมอีกด้วย

บรรณานุกรม

ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓.

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑.

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒
พ.ศ. ๒๕๕๐.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน
พ.ศ. ๒๕๕๒

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. คณะกรรมการ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๑.

_____ . เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐. คณะกรรมการวิสามัญฉบับนี้
เจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๐.

_____ . พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เล่ม ๑ ฉบับแก้ไข
เพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔.

- _____ . ระบบงานรัฐสภา. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๙.
- _____ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,
๒๕๕๔.

หน้าดี๑แฉะดี๑เทพแพร์

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร